

X.A. W

Stockh
Hälsa & Hygie
Prestit

OM

ÄKTENSKAPET

PAUPERISMEN

OCH

PROSTITUTIONEN

EN MEDICINSK SOCIAL UNDERSÖKNING

AF

ANTON NYSTRÖM.

MEDIC. DOKTOR.

STOCKHOLM
LOOSTRÖM & KOMP.

1885

I alla boklådor finnas att tillgå:

KONVENTIONELLA NUTIDSLÖGNER

AF

MAX NORDAU.

Bemyndigad öfversättning af

ERIK THYSELIUS.

ANDRA UPPLAGAN.

Pris: 3 Kronor 50 öre.

Innehåll: Förord; Mene, Tekel, Ufarsin. — Den religiösa lögnen. — Den monarkisk-aristokratiska lögnen. — Den politiska lögnen. — Den ekonomiska lögnen. — Äktenskapslögnen. — Hvarjehanda mindre lögner. — Slutharmoni.

HJALMAR STRÖMER: FRAMTIDSVINKAR

En serie förpostfäktningar
emot djefvulen, verlden och vårt eget kött m. m.

Pris: 3 Kronor.

Innehåll: En liten vidräkning med vantron och vidskepelsen. — Vetande och mytologi. — Det sunnda förnuftet och underverken. — En dogm och dess anor *mot* förnuftet och *öfver* förnuftet. — Det diktade onda och verkliga onda. — Skenet af friheten och friheten sjelf. — Framtidens mensklighet.

EN NATURFORSKARES TROSBEKÄNNELSE.

Aforismer om "Otron i vår tid".

Pris: 75 öre.

OM
ÄKTENSKAPET
PAUPERISMEN

OCH
PROSTITUTIONEN

EN MEDICINSK SOCIAL UNDERSÖKNING

AF
ANTON NYSTRÖM.

STOCKHOLM,
TRYCKT I CENTRAL-TRYCKERIET
1885.

FÖRETAL.

Efterföljande arbete har till större delen hvilat såsom manuskript alt sedan 1877; fullbordadt under sist förflutna månader utsändes det nu till allmänhetens öfvervägande, sedan jag af en vidgad erfarenhet blifvit altmera bestyrkt i de åsigter jag redan för åtta år sedan var beredd att offentliggöra i de ämnen, som här afhandlas.

Då såväl äktenskapet som pauperismen och prostitutionen på senare tiden underkastats ständiga diskussioner i både tal och skrift, torde ett allvarligt inlägg i dessa frågors offentliga behandling i våra dagar vara mer än någonsin på sin plats.

Liksom i själfva verket alla sociala frågor sammanhånga och aldrig — utom i vissa detaljutredningar — kunna lösas genom isolerade undersökningar, så har jag kommit till den öfvertygelsen, att man ej skulle kunna lösa frågorna om pauperismen och prostitutionen utan att de sättas i samband med eller diskuteras på grundvalen af en noggran utredning af äktenskapsfrågan.

Ytligt och oförsynt har den ena pennan efter den andra under det sista årtiondet sökt undergräfvat själfva äktenskapsinstitutionen på grund af begångna misstag

samt äldre meningar och seder, som ofta förnedrat densamma; men de framträdande apostlarne för en ny tid utan alla äktenskapliga band, som de kalla tvång eller fördom, ha ej insett, huru de genom sitt nit bragt »den nya tiden» i misskredit hos otaliga upplysta sinnen och därigenom befordrat reaktionens makt, då den äktenskapliga institutionen — som den allmänna opinionen ej vill se upplöst — ifrigast försvarats af den gamla tidens målsmän.

Mitt mål är i detta afseende att ådagalägga äktenskapets helgd och att sålunda, då jag eljest fullständigt tillhör den nya tiden, visa huru äfven bland dess målsmän finnas de, som önska ordning som stöd för sina reformplaner.

Pauperismen eller kultursamhällets nöd *måste* vi bringa till ett slut.

Kunna vi dock det?

Ja i väsentlig mån, blott vi fullkomligt fördomsfritt gripa oss an med den ansvarsfulla utredningen af detta spörsmål. Utan hänsyn till annat än hvad jag är öfvertygad om vara obestridliga sanningar har jag här sökt visa ohållbarheten af såväl äldre teologiska meningar om föräldrars pligter med hänsyn till alstringen som af vissa nyare utopier, som afse höjandet af arbetsklassens välstånd medelst mer eller mindre ytterliga socialistiska förslag.

Trots de varmaste sympatier för sällskapet Federationens verksamhet för höjandet af moralen, har jag ej kunnat undgå att uttala mig emot dess särskilda mål att söka få prostitutionskontrollen upphäfd.

Lika öfvertygad som Federationens aktade medlemmar om möjligheten att kunna med tiden utrota pro-

stitutionen, lika viss är jag om, att angripandet af den kontroll, som samhällena med ledning af samvetsgranna och erfarna läkares och myndigheters råd inrättat för att tjäna som ett nödvändigt skyddsmedel, ej är rätta sättet att motverka osedligheten och förbereda en lyckligare tid för den äktenskapliga moraliteten.

Stockholm i April 1885.

Anton Nyström.

Den äktenskapliga kärleken.

Äktenskapets institution har liksom alt mänskligt haft sin utvecklingshistoria.

Fordom afslöts äktenskapet genom *köp* och härigenom blef det *lagligt*. Hustrun kallades därför, hos fornsvenskarne liksom hos forngrekerna, »gåfvoköpt.»

Fastän endast den gåfvoköpta hustrun var laggift eller äkta, tillstaddes här liksom öfver alt i forntiden vid sidan af den äkta hustrun, »odalkonan», oäkta hustrur, d. v. s. frillor, och sådana kunde en man upåtaladt hafva till hvilket antal som helst.

Månggifte har funnits hos alla forntidens folk, liksom det ännu fins hos vildarne och vissa af orientens kulturfolk.

Den ofta framställda meningen, att månggifte vore beroende af klimatet är alldeles oriktig, ty endast kulturstadiet är bestämmande för äktenskapets form. Alla folk hafva, som sagdt, börjat med månggifte och engiftet får öfverhand i den mån kulturen går framåt. Det kan ej dragas i ringaste tvifvelsmål, att så länge mänskligheten lefver på vår planet, engiftet skall förblifva den form, som alla samhällen stadfästa, ej blott

medelst lagbestämmelser, utan än mer genom en alt mera förädlad och sedlig allmän opinion.

Denna högre uppfattning af förhållandet mellan könen börjar först framträda under riddaretiden.

Riddarekärleken måste uppfattas som ett tecken till, att med en stigande kultur i äktenskapet gör sig gällande ett andligt element, som förr aldrig funnits, af samtiden ännu ej uppskattades och ända in i våra dagar på ett fasaväckande vis försummats. Den innebar en ädel protest mot den gamla tidens råa uppfattning af kvinnan, att hon blott vore till för sinlig förnöjelse och för att föda barn.

Att emellertid endast afse den ideela sympatien, att uppställa såsom den första punkten i den ridderliga kärleksförbindelsen, att de älskande icke finge gifta sig med hvarandra, det innebar i all sin sublima öfverdrift en disharmoni och en onaturlighet, som måste bära dåliga frukter och föranleda lidanden och faror i socialt och moraliskt afseende.

Denna öfverdrift var en naturlig följd af de brister, som funnos i medeltidens äktenskap, då fadern, länsherren och kungen hade rätt att bortgifta kvinnan med hvem de funno för godt — hennés hjärta månne säga hvad det ville.

Äktenskapslagen var tillika så sträng på den tiden, att äktenskapsbryterska kunde straffas med döden. Vi se dock, huru humanitetens rättsmedvetande kunde döma annorlunda och skydda den sanna kärleken mot en blind laglighets grymheter, då dess naturvridighet genomskådades.

Genom de s. k. »kärleksdomstolarne» utbildades den åsigten, att »kärleken ej kan göra sina rättigheter

gällande mellan man och hustru. De älskande skola vara eniga om all ting inbördes och frivilligt, och vilja ej veta af det som påtvingas dem af nödvändigheten».

Här se vi kvinnans högtidliga och berättigade protest mot den slafvinnefunktion, hvartill hon af samhället blifvit dömd, och en riktig aning framlyser här om, att kärleken kan »göra sina rättigheter gällande» blott där de älskande frivilligt ingått en sympatisk förening.

Medeltidens äktenskap voro sålunda oftast tvångsföreningar och utgjorde i själfva verket brott mot människans högre natur; men å andra sidan var ridarekärleken, sådan diktarne skildrat den, en, visserligen skön, men dock farlig öfverdrift åt motsatt håll. Äktenskap utan kärlek och kärlek utan äktenskap äro mot naturens ordning och innebära de yttersta vådor för individernas och samhällenas lugn, hälsa och lycka.

I och med kulturens framskridande finna vi alt högre begrepp om äktenskapets innersta väsende, vi finna, att vigten af den andliga öfverensstämmelsen i det äktenskapliga lifvet framhålles af alla de tänkare, som egnat sig åt spekulationer inom detta område.

Inom vårt eget lands literatur få vi räkna Svedenborg, Thorild och Hvasser till dem, som utvecklat den mest idealiska uppfattning af den äktenskapliga kärleken.

Den franske filosofen Comte har i sin behandling af äktenskapsfrågan uppställt teorier, som utan tvifvel, vi hoppas det, komma att i en snar framtid utöfva ett hälsobringande inflytande på den af ett missriktadt kärlekslif så ofta lidande mänskligheten.

Visserligen djärfves man i våra dagar förkunna läran om »den fria kärlekens» berättigande, en sorglig förutsättning af att »köttets evangelium» skulle erkännas som en naturlag för vår tids samhällen. Men vid en noggrann skärskådning af utvecklingens gång finna vi, att mänsklighetens moraliska instinkter blifvit alt kraftigare och att de sålunda ej kunna förändras därefter, att en så förnedrande lära om äktenskapet skulle kunna göra sig gällande.

Den ytligare delen af våra samhällen kan likväl därigenom taga skada och därför få vi ej försumma något arbete, som kan sprida ljus öfver denna lifsviktiga sociala fråga.

Äktenskapet och generationen, som äro till sin natur heliga, kränkas djupt genom de förbindelser, där icke ett inre samband förenar makarne. Äktenskapet bör vara den mest fullkomliga typ för all samhällighet. De båda könen naturliga skiljaktigheter göra dem nödvändiga för hvarandras utveckling och fulländning. Ingen förtrolighet kan jämföras med den, som eger rum mellan tvenne varelser, som äro bestämda att tjäna och förbättra hvarandra, befriade från all frestelse till täflan, då den frivilliga anledningen till deras förening, den renaste och mest lefvande af alla mänskliga känslor, lyfter sinnet från dess ursprungliga självviskhet.

Endast i ett dylikt äktenskap kan äktenskapets högsta idé förverkligas, individets samhällighetskänsla utvecklas och en universel ståndpunkt uppnås. Individens lycka blir då grunden för samhällets och mänsklighetens.

Först då vi nått detta mål, att nämligen hvarje

äktenskap ingås af de bevekelsegrunder som vi nu sökt framhålla såsom de enda värdiga, kunna vi anse oss hafva kommit inom det verkliga engiftesstadiet, ty då faller det af sig själf, att hvarken omgifte efter den ena makans död eller skiljsmessa någonsin kunna ega rum. Till och med hvarje sann vänskapsförbindelse måste vara koncentrerad och utan afbrott; blotta idén af förändring är äfven där sårande. Så mycket mindre kan något afbrott ens genom döden förutsättas i den inre föreningen mellan tvenne makar, som älska hvarandra. Genom ett frivilligt och värdigt enkestånd skall den subjektiva föreningen af den efterlevande maken upprätthållas, till fromma för kärlekens helgd, till befrämjande af individets moraliska fulländning och den oegennyttiga verksamheten för andras väl.

Så länge det i såväl fysiskt som moraliskt afseende naturvidriga förhållande eger rum, att äktenskap ingås af låga eller otillräckliga skäl, ligger det i sakens natur, att omgifte sker både efter ena makans död och efter skiljsmessa. Möjlighet till äktenskapsskilnad måste därför finnas, såsom varande i vissa fall den minst vådliga af de familjeolyckor, som kunna uppstå, då ett ovärdigt förhållande inträdt mellan makarne. Samhället bör dock angifva sådana former för detta stegs lagliga utförande, som lämna största möjliga garanti, att det ej tages af lättsinne eller öfverilning. Visst är, att om grunden är falsk skall man förgäfvos söka med yttre medel — de må nu kallas samhällsskick, lag eller opinion — upphjälpa en institution, som endast kan skyddas af sig själf, af sin egen natur-enliga organisation, af den ömsesidiga och harmoniska kärleken.

Då vi nu uttalat den meningen, att äktenskapets idé hufvudsakligast främjes därigenom, att makarnes inbördes förhållande är värdigt, så hafva vi likväl redan låtit förstå, att generationens helgd ej får förbises. Därmed hafva vi redan påpekat föräldrarnes ansvar mot barnen. I högsta grad hemsökas dessa såväl af föräldrarnes brott inom könlifvet, som af deras misstag och olyckor inom äktenskapet, vare sig att detta, efter inträdd disharmoni mellan föräldrarne, fortvarar eller upplöses.

I ett af missförhållanden sköfladt s. k. »hem» far ungdomen lika illa, som om det upplöses, och barnens ställning till mor eller far blir till och med efter den enas eller andras omgifte als icke mera vanskelig än om deras föräldrar af ansvarskänsla mot dem sammanhållit sitt olyckliga förbund.

Med blicken fästad på all den disharmoni, som fyller vår tid i dessa afseenden, är det som vi önska arbeta för en ny tingens ordning.

Det är endast genom att ända från den tidiga barndomen grundlägga kroppslig och andlig hälsa, genom att bibringa ungdomen en ideel lifsåskådning i fråga om äktenskapet, genom att i grund förändra motiven för dess ingående, som man kan varaktigt verka härför.

Den unge mannen eller kvinnan skall lära inse, att det ej är nog med att känna de mer eller mindre vanliga, i ögonen fallande egenskaperna, för att välja en maka eller make, utan att det fordras en noggran kännedom om hela karakteren, förståndsodlingen lika väl som känslolifvet.

Mén då en sådan kännedom ej står att vinna på

någon kortare tid, är det nödvändigt, att ett naturligare och mera innehållsrikt umgängeslif könen emellan kommer till stånd, samt att uppfostran, som ännu är så bristfällig, att ungdomen ofta blott eger ett be-
drägligt sken af verklig bildning, blir grundlig och hela personligheten omfattande.

Att bibringa ynglingar och flickor allmängiltiga och likformiga idéer öfver lifvets viktigare frågor, att rikta individualismen i rätt spår, befria den från den falska subjektivismen, måste blifva vårt mål, icke allenast för den allmänna kulturens bästa, utan ock för den enskilda människans frid och lycka.

Den slags subjektivism, som tillstodjer en hvar att »anse» och »tycka» snart sagdt hvad han vill i de mest svårlösta frågor, är vår tids intellektuela kräftskada och drager efter sig de allvarsammaste moraliska följder. Den ena människan kan slutligen ej lita på den andra, då subjektivitet för mycket beherskar omdömet — liksom i ett dårhus, där ingen tänker lika och där ej heller några gemensamma öfverenskommelser patienterna emellan någonsin förekomma — och misstro och afsöndring bli följd. Den ena människan vet t. ex., att hennes principer äro vetenskapligt sanna och beräknar på grund af sin intellektuela ståndpunkt, att andra i hennes omgifning skola i gifna fall döma lika som hon, men ofta kan hon få höra de mest afvikande meningar uttalas och än värre yrkande på, att dessa, fastän till äfventyrs utan grund, skola respekteras — därför att »man skall respektera andras åsigter.»

Denna dimmiga fras kan för man som hustru i fråga om äktenskapet bli utomordentligt farlig och i

förening med den i vår tid lifligare än någonsin pågående egendomliga, rent af passionerade sträfvan för kvinnoemancipation, leda till en för den husliga lyckan föga betryggande teori om friheten.

Den berättigade fordran, att kvinnan ej skall vara mannens slafvinna, har hos ett antal begåfvade kvinnor slagit öfver i ett pockande begär att vara lik honom i allt, ett begär som nästan liknar en förbannelse öfver naturen, som ej endast skapat manfolk.

Jag hör visst icke till dem, som önska hindra förbättringen af kvinnans sociala och ekonomiska ställning; men kan ej nog betona vigten af att ej glömma hennes förnämsta mål, vigten af att ha släktets gemensamma fordran för ögonen, ej endast den subjektiva fordran från kvinnans egen synpunkt.

Hvad *släktets* väl fordrar är kvinliga kvinnor; endast sådana förmå att gifva den moraliska ledning, som männen behöfva. Såväl erfarenheten som historien hafva besannat hvad vår tids sociologer fastställt som en naturlag: kvinnans underordnande under mannen med hänsyn till förståndet och handlingskraften och mannens underordnande under kvinnan med hänsyn till hjärtat eller känslans verksamhet. Sålunda eger ett ömsesidigt underordnande och en ömsesidig öfverlägsenhet rum mellan man och kvinna.

Under de för kvinnan mest gynsamma omständigheter har hon aldrig — utom i undantagsfall, som ej kunna generaliseras — kunnat täfla med mannen i spekulation eller handling, ja icke ens inom konstens värld visat någon skapande kraft, fastän detta sista område synes ligga henne lika nära om ej närmare än mannen.

Orsaken härtill är grundad i dessa områdets fordran på ett mod, en företagsamhet och en kraft, som endast sällan finnas hos kvinnonaturen, men som organiskt sammanhänger med den manliga konstitutionen.

Om nu harmoni inom äktenskapet skall finnas, bör därför en i mer än vanlig grad med intelligens och kraft utrustad kvinna vara förenad med en make, som besitter dessa egenskaper i än högre grad.

Underlägsenhet i detta afseende hos mannen leder nästan alltid till olycka i äktenskapet, äfven om karaktererna äro aldrig så goda.

Men om nu känslan bör vara det mest utmärkande för kvinnan och förståndet för mannen, så följer ej här af, att icke kvinnor kunna hafva ett högt utveckladt förstånd och män ej en varm och liflig känsla. Lika väl som en man utan känsla blir omänsklig, så blir också en kvinnas känslolif, om det ej förenas med ett klart, odladt förstånd, relativt utan värde. Men om detta klara, odlade förstånd gör henne manhaftig och öfvermodig, så förfelar hon sitt mål. Utan tvifvel är det brist på kvinlig harmoni hos vår tids intelligenta kvinnor, som i många fall göra dem mindre tilldragande för männen. Kvinnor och män förblifva af detta skäl ofta ogifta och äktenskapliga förbindelser ingås alt för sällan, till stor skada för såväl individer som samhälle.

Men alla dessa missförhållanden hafva sin grund i öfverdriften hos den reaktion mot det gamla kvinnoidealet, hvilken i nutidens uppfostran fått ett uttryck. Sålunda kunna vi hoppas på en sundare utveckling hos de generationer, som komma efter oss, för så vidt

vi redan nu inse den fara, som genom öfverdrifterna hotar släktet i sin helhet.

Vid sidan af kvinnans bestämmelse med hänseende till hennes funktion som maka, skall ytterligare värdigheten och betydelsen af hennes modersfunktion stadfästas. Den förnämsta ledningen af barnens uppfostran ligger ju i hennes händer, och häruti har hon den högsta moraliska mission, som aldrig af mannen eller fadern kan fyllas, då den hufvudsakligast bör bestå i känslans odling inom religionens och estetikens områden. Vi mena naturligtvis icke, att förståndsodlingen sålunda skulle åsidosättas, långt därifrån, men åtskilliga af samtidens lyten härröra tvifvelsutänkt därifrån, att denna på ett alt för ensidigt sätt utgjort föremålet för uppfostrares omtanke.

Vi önska oss med ett ord bildade kvinnor, ja vi glädja oss åt att stundom se ibland oss lärda kvinnor, men vi önska, att hjärtats odling aldrig hos dem förbises och att de alltid inse sin förnämsta mission vara att verka på männens moraliska känsla och för det uppväxande släktets utbildning. Härför fordras i sanning ej litet kunskap, hvarför vi anse att det största möjliga mått däraf må komma hvarje kvinna till del.

Ehuru detta arbetes mål ej är att ingå uti den egentliga frågan om kvinnoemancipationen och en mängd reformer, som ifranne för densamma uppstått på sitt program, äfven om de kunna vara gynsamma för kvinnan i vår disharmoniska öfvergångsperiod, dock icke synas särdeles tillfredsställande för lösningen af hennes uppgift i en framtidens ideal-stat, sådan vi tänka oss denna, så önska vi dock, att kvinnan må få all *lagenlig* rätt att försörja sig själf och att fritt

utveckla de för henne egendomliga anlagen samt, med hänsyn till möjligheten för mannen att illa förvalta och ofta förstöra hustruns egodelar, att den gifta kvinnans eganderätt må skyddas af lagen.

Hela den s. k. kvinnofrågan bör enligt vår mening förvandlas till en *äktenskapsfråga*, ty endast däruti ligger kvinnofrågans sanna lösning. Först då man kommit till insigt härom, då kan detta stora spörsmål blifva rätt behandladt och släktet i sin helhet förädladt och lyckliggjordt.

Huru många människor lefva ej ikring oss, som lida af ett otillfredsställt kärleksbehof, huru många af de ädlaste naturer hafva ej gått hädan utan detta behofs uppfyllande, utan att vara förstådda, men i stället misskända, illa bedömda, kanske vanärade inför samtidens inbillade »moralitet.»

Kunde grafvarne tala, skulle de nog låta oss höra skildringar af sorger, lidanden och orättvisor inom kärlekens område, så att vi skulle bäfva i vår själs innersta djup. Må vi vara vissa härpå och må vi därför af vördnad för såväl döden som lifvet, i hvilka kärlekens mysterier i lika mån döljas, söka noga följa dess lagar, samt försona hvad vi och våra föregångare brutit.

Moralen och könslifvet.

Då det gäller att söka tillgodose mänsklighetens väl, i såväl fysiskt som moraliskt afseende, måste vi, ständigt afseende dess moraliska fulländning, alltid utgå från verkligheten, hålla oss till de förhållanden, som redan finnas och till de förändringar, som däruti *kunna* genomföras. Det är då af vigt, att ej endast afse de ädlare individerna — ehuru dessa böra uppställas som idealer — utan massan af människor, eller de individer, som förbättringen närmast skulle gälla.

Den vilja och det allvar, som de ädlare naturerna besitta, finnes ej hos alla; och skola de hos massan utbildas, hvilket visst icke är omöjligt, så sker detta aldrig fort, utan mycket sakta. Härmed afser jag ingalunda att mäkla för ett halfhets-system eller ett tillstadjande af lastbarhet för dem, som ej skulle ha kraft nog att vara dygdiga, utan har jag blott afsett *möjligheten* att förverkliga dygden bland de nu lefvande människorna. En mycket rik erfarenhet har, sedan årtusenden lärt oss, att blott ett ytterst ringa fåtal människor hittills kunnat följa den absoluta idealläran.

Vill man reformera, gäller det icke allenast att framhålla en vacker lära, utan lika mycket att tillse möjligheten att förverkliga densamma. Pascal säger

träffande: »Människan är hvarken en engel eller ett djur. Olyckan är, att den, som vill göra henne till engel, gör henne till ett djur.»

Könslifvet är en farlig eld att leka med. Må de, som söka förädla människan med afseende på hennes förhållande därtill, egna sig åt detta ämne, rustade med en rik erfarenhet och omfattande studier, på det verket ej må stranda mot dolda och okända lagar, som plötsligen kunna bli ödeläggande i stället för att de, rätt analyserade, skulle kunna leda till ett förädlade lif. Därför att moralisterna så ofta äro i fullständig okunnighet om könslifvets fysiologiska sidor, göra de ofta misstag och verka på ett sätt, som ingifver miss-tröstan om möjligheten att sedligt höja flertalet.

Hvad jag här närmast har i sigte är, såsom en-hvar torde förstå, frågan om *afhållsamheten* eller *kontinensen*. Jag anser det vara satt utom allt tvifvel, att, med undantag af sjuklingar och ett litet fåtal abnorma naturer, kontinensen i stort sedt är skadlig om den är *absolut*, d. v. s. utsträckt till människans hela lifsperiod; men att den däremot är nyttig, om den är *relativ*, d. v. s. begränsad till en viss tid eller hela utvecklingsperioden och bestående i en vis måttlighet, då könsumgänge bör och får ega rum. Det är detta, som folkinstinkten i själfva verket alltid insett, och vi ha ingalunda rätt att stämpla alla dem som sinliga, hvilka bestrida möjligheten af den absoluta kontinensen. Nej de föra mänsklighetens berättigade talan äfven de — fastän missgrepp därvid ofta kunna göras.

Att sålunda af massorna fordra kontinens under alla förhållanden är detsamma som att framkalla miss-tro till ens insigter. Likväl betviflar jag ingalunda, att

många unge män finnas, som äro fullkomligt kontinenta — jag har känt flera sådana — och att en sedlig allmän opinion kan uträtta oerhördt mycket i detta afseende. Men jag betviflar, att, om ej hoppet om ett tidigt äktenskap hägrade för de unge männen, många skulle förbli kontinenta. Veta de åter, att de tidigt, t. ex. vid 23—25 års ålder kunna hoppas bli gifta, så skola snart de flesta, därom är jag öfvertygad, förbli kontinenta under hela deras föregående ungdom.

Jag kan sålunda ej annat än uttala en bestämd protest mot den sorts fysiologiska forskning, som gör könsumgänge till en absolut nödvändighet vid människans inträde i manbarhetsperioden. Hvarken i kroppsligt eller sjäsligt afseende är ynglingen, lika litet som flickan, egnad för föräldraskap, och hvad könsförhållandet i öfrigt beträffar, så fordras tvärtom för utbildande af de ädlare egenskaperna att med sedlig viljekraft lägga band på könsfrestelserna vid denna tid. Vår ungdom skall ha råd af moralist-läkare, ej af veterinärer!

Det är ingen likgiltig sak huru tidigt könsdriften vaknar eller könsumgänge börjas: såväl släktets, d. v. s. rasens och nationens, som individets lif är i högsta grad afhängigt däraf.

Förgäfvos skall man med vissa medicinska materialister säga, att om ej könsumgänge tidigt börjas, skola otaliga förderfvas af onaturliga laster, ty endels lockas många härtill redan långt innan verklig könsdrift börjat, och fortsätta somliga därmed äfven sedan de börjat lefva i könsumgänge — jag har i min praktik stött på dylika vidunder — och endels *kan* människan rädda sig själf från onaturliga laster, blott hon

har en sedlig vilja och en religiös blick på lifvet från ungdomen. En helt annan sak är, såsom förut blifvit framhållet, att drifva kontinensen för långt och att aldrig lefva i något konsumgäuge.

Ju senare könsdriften vaknar, ju kraftigare blir i allmänhet individet och ju renare samhällsmoralen. Där denna naturdrift tidigt visar sig upphör den ock tidigt, fägring och ungdomlighet försvinna från både man och kvinna långt förr än eljest och alstringskraften aftager. Det är sålunda vanligt, att kvinnor bland ociviliserade folk, hvilka ingå äktenskap redan i 10:de eller 12:te året, bli ofruktbara i 30:de eller redan i 25:te året.

Tacitus uttalade tvifvelsutän en sann erfarenhet, då han tillskref den långvariga ungdomligheten hos forngermanerna deras bruk att uppskjuta giftermålen till en jämförelsevis mogen ålder.

Med skäl kan man säga, att den nation, hvars seder och bruk eller föreskrifter förlagt giftermålsåldern bortom den egentliga ynglingaperioden, måste anses hafva gjort ett betydelsefullt framsteg med hänsyn till själfuppfostran. I det gamla Peru, som nådde en jämförelsevis hög kultur, tillätos männen först i 24:de året och kvinnorna först i 18:de året att grunda familj; och de sedesamma Abiponerna i Sydamerika tillstodde likaledes äktenskap först i mogen ålder. Å andra sidan äro åtskilliga folk, såsom t. ex. Aleuterna, hos hvilka äktenskap i allmänhet ingås mycket tidigt, eller i såväl gossars som flickors barnaår (11:te eller 12:te året), kända för mycket lösa seder. Såväl för individets själfuppfostran som för uppfostran af barnen måste drifterna tyglas redan från barndomen;

och eftergifvenhet i detta afseende medför snart de sorgligaste resultat. Barn kunna för resten ej uppfostra barn att bli allvarliga medborgare i ett samhälle.

Huru mäktig sinligheten än är hos ungdomen, finnes det dock medel, som förmå beherska densamma. Dessa äro, då vi afse de rent fysiska, hygieniska och dietetiska, starka kroppsrörelser, frisk luft, kallt vatten, återhållsamhet i bruket af spritdrycker m. m. Den första regeln är här alltid måttlighet i alla slags njutningar, som den store Thomas a Kempis så väl formulerat i dessa ord: »var måttlig i mat och dryck, så skall du lätt kunna tygla köttets lusta.»

Hufvudmedlen för kontinensen äro dock alltid moraliska och här ha vi att särskilja tvenne faktorer, nämligen religionen och kärleken till en sant kvinnlig personlighet. Denna känsla bör till sitt innersta väsen vara af religiös natur. Härligt säger Hvasser: »Det gifves egentligen tvenne lefvande eller af naturen själf skänkta grundkrafter, af hvilka man kan hoppas mänsklighetens förädling genom religionens makt, och dessa äro ynglingens entusiasm för det heliga samt kvinnans kärlek.»

Som sagdt är, otaliga ynglingar finnas, som skulle bli de förträffligaste äkta män och ända till sitt giftermål lefva kontinenta, därest de dels såge hopp om, att i en ej alt för aflägsen framtid nå ett sådant mål, dels egde ett värdigt föremål för sin dyrkan. En ren ungdomskärlek utöfvar ett oerhördt mäktigt inflytande på den unge mannen. Det finnes mer än en, som under många år lefvat kysk blott genom en sådan ädel böjelse. Så kan kvinnan, ofta henne ovetande, mäktigt inverka på mannen. Hennes ansvar är därför

stort, om hon genom koketteri och ytlighet grumlar hans inre föreställningar om sann kvinlighet. Instinkt-mässigt känner mannen ofta kvinnans moraliska värde och ofta är han fullkomligt medveten därom och böjer sig blindt därför.

Lyckligt, ja nödvändigt är det därför, att mannen alt ifrån ungdomen från kvinnans läppar, och helst från hennes, som han älskar, får höra renhetens lära förkunnas. Han skall så identifiera henne med livets sanna inre moral, att hon därigenom i dubbel mån blir för honom en helig personlighet. Ingen man älskar med hela sin själ någon kvinna, som ej är en förverkligad moral och man kan vara fullkomligt öfvertygad om att där trofast kärlek finnes, där finnes allvar på botten.

Ingen man, som på detta vis är fästad vid en kvinna kan sjunka så, att han lockas till ett sinligt könsungämbäl, som fås för penningar. Han är känslös för detta slags frestelser.

Då man nu önskar bevara de unge männen härifrån, måste man här såsom alltid, då nöd och elände hota, sörja för att räddningsmedel finnas.

Den ytliga omtanken hos de ungas anförvandter och vänner måste gifva vika för hänsynen till deras sanna bästa. Verldsligheten och flärden, som hos de unga själfva uppdrifvit lefnadsanspråken till en förfärande höjd, måste ersättas af enkelhet och anspråkslöshet, om i stort sedt ungdomstycken skola kunna förverkligas.

Konvenans och kortsynta fördomar må ej förhindra rika familjer att gifva sina döttrar till fattige, men hederlige män. Bildade och älskvärda kvinnor

må anse det som sin högsta uppgift att äfven i det enklaste hem lyckliggöra och lyckliggöras, och vi skola snart se resultat, som vida öfvergå alt hvad sedlighetsifranne i sitt berättigade, men ej alltid visa nit med andra medel trott sig kunna framkalla.

För att vinna dessa resultat måste vi äfven hafva ögonen öppna för ett annat missförhållande, ett af de sorgligaste vår tid har att uppvisa, nämligen, att då å ena sidan männen äro alt för mycket begifna på råa nöjen och åt bordets njutningar, så ringa motvigt å andra sidan erbjudes däremot i de sällskapskretsar, där man borde kunna vänta att finna det. Icke sällan händer, att de offentliga promenadernas och salongernas s. k. skönheter ej öfva stort bättre inflytande på männen än de af dem så föraktade prostituerade kvinnorna.

Kvinnans utveckling skall i stället bli sådan, att hon kan ingifva mannen verkligt kyska känslor. Endast genom henne kan han lära sig inse, att köns-
umgänge utan ett högre moraliskt samband är förnedrande; endast genom hennes inflytande kan han vänjas vid den uppfattningen, att köns-
umgänget blott skall bidra till kärlekens upprätthållande mellan tvenne älskande individer. Comte säger härom: »Köns-
begärets bestämmelse är att alstra och underhålla, synnerligast hos mannen, de känslor, som äro egnade att utveckla *ömheten*. Härför fordras dock, att dess tillfredsställelse förblir mycket måttlig. I annat fall sträfvar dess djupt egoistiska natur att egga jagets intressen nästan lika mycket som, och ofta med mera fara, än bordets excesser, emedan kvinnan därigenom blir ett offer för mannens djuriskhet.»

Mannen skall vid intet tillfälle glömma, att han

är människa och att könsungänget med den han älskar skall utmärka föreningen med *personligheten*, med *karaktären*, med *hela varelsen*. Ett dylikt medvetande adlar det sinliga momentet och medför aldrig köld. Då kan också den styrka, som återhållsamheten skänker, tjäna högre syften, den sparade nervkraften i organismen användas till andra förrättningar.

De gamla grekiska kämparne, atleterna, voro liksom medeltidens riddare mycket kontinenta, och tänkare veta väl, huru hjärnans krafter upprätthållas genom kontinens. Många stora filosofer hafva påpekat detta för mänsklighetens högre utveckling så betydelsefulla förhållande och sinnesläkarne äro i synnerhet förtrogna med den vevselverkan, som finnes mellan hjärnförrättningarna och könsorganen.

Det är med ett ord sagdt *positiva*, icke negativa åtgärder hvarpå vi bygga våra förhoppningar.

Historien visar oss vägen till denna uppfattning. Vi finna där huru askesen hade djupa rötter i de äldre österländska föreställningarna, eller i idén om det absoluta eller alltet såsom den enda verkliga tillvaron och om det individuella fenomenet och materien såsom egentligen alldeles icke varande, hvadan dessa skulle åsidosättas såsom innefattande åtskilnaden från det absoluta. Dessa föreställningars makt kunna vi se uti de indiska fakirernas gräsliga själf-tortyr, själfmorden i den heliga Ganges och under Jaggernauts hjul m. m., och, fastän kristendomens närmaste förebild Buddhismen ej går så långt, så innehåller äfven den en långt drifven askes, såsom synes af dess förakt för världens goda och dess dödande af köttet.

Den Sokratiske-Platonska skolan och dess efter-

trädare, Stoikerna, Cynikerna, Nyplatonikerna m. fl. gäfvö nytt stöd åt den ringaktande åsigten om kroppen såsom själens fängelse och åt föreställningen om all slags abstinens såsom hufvudvilkor för uppgående i gudomligheten, som kristendomen upptog såsom grundpelare i sin salighetslära. Äfven judendomen har med sina fastor bidragit till askesens införande liksom ock den i den första tiden efter Kristi uppträdande gängse förhoppningen om hans snara återkomst, hvilken sammanhänger med afhållandet från äktenskap, som vi veta de första århundradenas kristna predikade. Köttet eller vår sinliga natur är nämligen syndens säte och måste därför läggas i bojar. Alt skall förändligas, en annan verld än denna vara vårt mål!

I vissa arter religionssvärmeri har kastrationen spelat en stor rol. De från det 3:dje århundradet bekanta religiösa sekteristerna *Valesier* ansågo, utgående ifrån den falska tolkningen af föreskriften: »Om någon lem är dig till förargelse, så hugg den af», det rättast att följa kyrkofadren Origenes' exempel att kastrera sig för att frigöras från köttets frestelse — och dess naturliga protest mot läran om att anden är alt. Desse asketer voro, enligt en fransk historiker, »mycket farliga kättare, ty, då de ansågo att könsdriften förtog friheten, predikade de borttagande af källan därtill och gjorde sig själfve till eunucker, drifvande dessutom sin ifver därhän, att de gjorde alla dem till eunucker, som de kunde få fatt uti — hvilket för dem var deras förnämsta goda gärning.»

Mot denna art af kristen villfarelse måste kejsarne Konstantin och Justinianus uppträda med hela sin makt och myndighet, liksom ock senare lagstift-

ningen i Italien måste sätta en gräns för kastrering af gossar för kyrkosångens tjänst.

Kastrationen hos både män och kvinnor utöfvar det betydligaste inflytande på organismens såväl fysiska som psykiska sidor, synnerligast om den företages i unga år, innan kroppen fullt utvecklats. Det manliga individet blir kvinligt, muskler och fibrer mista sin spänstighet och cellväfnaden disponeras att upptaga större mängd fett än eljest, skäggväxt uteblir, struphufvudet förtränges och kastraten får kvinnans uttryck och röst. Vidare minskas omdömesförmågan och karakteren blir känslolös, vresig, vankelmodig och i allmänhet oförmögen till större och ädlare företag. Huru naturen här hämnas på det mot densamma föröfvade brottet lär oss de handlingar af list, hämd och girighet, som historien vet att omtala om de österländska hofvens eunucker. Synnerligen illa kända äro de svarta, som uppgifves kunna täfla med de vildaste djur i råhet och grymhet.

Kastration hos kvinnan, som enligt de äldre skriftställarne företogs hos grekerna, synnerligast Lydierna, medför ett omvänt resultat mot det hos mannen: skägg uppträder, rösten blir grof och manlig o. s. v., ett ytterligare bevis på könslifvets oerhörddt viktiga betydelse för människans hela personlighet och hennes moral, ett ytterligare tecken på generationens helgd och en ytterligare maning att afse helheten af människan vid studiet af hennes högsta lifsvilkor och vid ordnandet af hennes andliga lif.

Till hvilken grad det religiösa svärmeriet kan förvilla människan, se vi emellertid icke allenast i nyssnämnda naturvidriga yttre tilldragelser, utan äfven

i andra af inre art, men där det undertryckta köns-
 lifvet afspeglar sig. Så t. ex. föredrog den bekante
 teologen, »doctor christianissimus», Gerson (i det 15:de
 århundradet) ensamheten för att ingen skulle lägga
 märke till den frommes »mörka klagan, djupa hjärte-
 suckar, bittra stön» o. s. v. Af sömn och föda skall
 människan enligt honom blott njuta så mycket, som
 behöfs för att hålla ut med den ansträngande själiska
 betraktelsen. Om själens möte med sin gud sade han:
 »din flygt skall föra dig i brudgummens armar; gif
 honom då dina kyska kyssar som tecken på en frid
 som öfvergår all sans. Framdeles kan du säga i din
 lycksalighets rus och älskogsfulla hängifvelse: han är
 min älskare och jag är hans älskade!»

Det är tydligt, att en dylik åskådning (hvilken
 räknar många fromma anhängare i våra samhällen) ej
 är egnad att leda människan i detta lifvet, ja ej ens är
 lämpad för människor utan för andeväsen — om sådana
 finnas. Någon sann moral kan däraf aldrig följa, blott
 ett förkväfvande af människonaturen, om än grund-
 tanken är ädel. Att man med dylika åsigtter ej heller
 lade sig vinning om att tillbörligen studera det när-
 varande lifvets vilkor, är alldeles naturligt. Ända in-
 till våra dagar har den europeiska kulturens moral-
 lära hufvudsakligen innehållits i kristendomen; en
 sund, på fysiologiska forskningar stödd lefnadslära och
 naturlig moral har hittills saknats.

Förgäfves skall dock någon, vare sig teologisk
 eller moralfilosofisk »kasuistik» kunna sant bedöma
 en stor mängd af de svåraste könsfrågor. Förgäfves
 skall man i otaliga fall kunna riktigt förstå människors
 handlingar utan en noggrann analys af deras könsför-

hållanden, och ofta äro lidanden inom detta område den enda anledningen till karaktersdrag och egendomligheter, som af den verldsliga ytligheten eller den kyrkliga okunnigheten tillskrifvas fel hos personens moral.

Då således ur det ofvan sagda framgår som en naturlag, att könsumgänget är en nödvändighet för människans andliga och kroppsliga hälsa — då vi bortse från de abnorma konstitutionerna, de sjuka och de af en falsk idealism vilseledda — måste nödvändigt den frågan framställa sig: hvilket könsumgänge är det tillåtna? eller med ett ord hvad är kyskhet?

Hvilket könsumgänge som från det ideala målets synpunkt är det enda berättigade är ingalunda svårt att angifva och förstå. Det är endast det *sant* äktenskapliga. Man kan knappast undgå att beteckna hvarje könsumgänge, som ej utgör en harmonisk förening af tvenne hvarandra verkligt älskande personer, som hor — det må nu ske inom eller utom ett efter alla lagliga former afslutadt äktenskap. Endast det könsumgänge är i högre mening sedligt, rent och sant äktenskapligt, som utöfvas mellan man och kvinna, hvilka genom en lefvande sympati äro fästade vid hvarandras *personlighet*, d. v. s. hvilka äro förenade genom sann kärlek, gällande deras högre natur i första hand, ehuru vi ej få förbise, att den yttre människan härvid spelar en oerhördt viktig rol och böra erkänna kroppens helgd och dess betydelsefulla återspeglande af individets djupare andliga innehåll.

Könslifvets enda moraliska lösning är sålunda: det sanna äktenskapet.

Äktenskapet och pauperismen.

En stor författare har yttrat, att ett problem, som ännu aldrig kunnat radikalt lösas, är det hvarför så stor brist på jämlikhet råder i de mänskliga förhållandena, att den yttersta fattigdom står vid sidan af en lika öfverdrifven rikedom — detta problem har varit en stötsten för de socialistiska skolorna, liksom för alla filosofer och religionslärare i alla århundraden.

Ja väl, detta problem skall förvisso för alltid blifva olöst, fattigdom skall aldrig upphöra att följa den mest blomstrande industri i spåren, om vi ej med fullkomligt vetenskaplig fördomsfrihet granska dess förnämsta orsak och anledningen till att intet kapital i världen förslår att motverka densamma, nämligen *öfverbefolkningen*. Kan den ej inskränkas och hållas inom de gränser, som samhällenas och individernas sent omsider upptäckta naturlagar visa oss ej kunna utan skada för hälsa och lycka öfverskridas, så skall snart armodet ha bragt både rik och fattig till förtviflan och samhällena till fullständig upplösning.

Alla äldre kulturfolk ha liksom de vilda folken prisat välsignelsen af en stor afkomma. *Det var naturligt, att då vår planet ej ännu var så tätt befolkad

och utrotningskrigen, som utmärka all kulturs första stadier, medförde en ofantlig förlust af människolif och då ytterligare, äfven med afseende på krigen, barnamord fordom voro allmänna till förebyggande af ett sjukligt släktes uppväxt, måste de styrande tillse, att ett tillräckligt stort antal kraftiga samhällsmedlemmar funnos. I religionslärorerna förkunnades därför såsom en stor lycka och gudarne behagligt, att familjerna egde många barn och såsom en stor olycka, om de vore barnlösa.

Att göra alstringsfrågan till en religionssak var vist, och det utmärker mänsklighetens tidiga aning om generationens helgd och dess öfvertygelse, att allt, som rör släktet och dess grundvilkor, först och sist dess alstring, är af den mest ingripande betydelse och oupplösligen sammanhänger med människans religiösa lif.

Mose lag var ock i likhet med andra religioners heliga skrifter gynsam för en ymnig fortplantning; denna var för judarne af yttersta vigt, då deras utrotningsprincip — som afsåg att utdöda och besegra de i allmänhet djupt sjunkna grannstammarne — lade hela provinser öde, dem de sedan kunde befolka.

Då man emellertid fortfarande och i våra kulturländer vill tillämpa de på fortplantningen hänsyftande bibelställena (som kunna räkna en ålder af 3,500 år), då kan detta ej tydas såsom något annat än okunnighet om forskningens resultat. Sedan den engelske presten och statistikern Malthus i slutet af förra århundradet framlagt bevis för faran af öfverbefolkning å vår planet och formulerat en befolkningslag, som är fullkomligt ovederlägglig, upplösas alla bibelspråk och

gamla traditioner om gudarnes vilja med afseende på obegränsad alstring till ett intet. Malthus' lag har aflöst Mose lag härutinnan. Var det förr hädiskt att motsäga bibeln och Mose lag, så är det nu hädiskt att motsäga eller lämna oafsedd Malthus' lag.

Nu som förr bör det vara en religionssak att ordna befolkningsförhållandena, ty nu som förr äro lycka och hälsa, lif och död däraf afhängiga. Att man emellertid finner, att alstringen numera måste inskränkas i motsats till forntidens föreskrift att så mycket som möjligt förökas och »uppfylla jordene», ändrar ej frågans djupt religiösa natur.

Då man sålunda hör än i dag förkunnas satsen: »gifver gud oss barn, så gifver han nog bröd», så är detta blott tecken på en from okunnighet. Många fattiga familjer finnas visserligen, som blifvit hulpna vid försörjandet af en stor barnaskara, och de kunna nog anföra en dylik sats. Men *ännu många flera* kunna intyga motsatsen, eller att, om ett antal barn kommit till verlden utan att föräldrarne vetat hvarifrån de skulle taga underhållet, en gräslig nöd uppstått, att brott och lidande af alla slag blifvit följd samt att *inga böner till den anropande guden hulpit*.

Hufvudsumman af Malthus' lag är, att då *befolkningen* tillväxer i en *geometrisk progression* (eller i en numerisk följd sådan som: 1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128 o. s. v.), ökas våra *underhållsmedel* blott i en *aritmetisk progression* (eller i förhållande som: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 o. s. v.)

Förr eller senare skall sålunda en oerhörd disproportion inträffa och nöden sätta en gräns för befolkningens tillväxt, om den ej på annat sätt inskränkes.

Innan ännu ett land har blifvit tätt befolkadt kännes visserligen ej denna disproportion mellan folkmängden och underhållsmedlen; men då ett lands innevånare-antal vuxit så som i flertalet af våra europeiska länder, är denna skilnad så stor, att nöd är en ständigt gäst hos massan och få kunna vara säkra att fritagas därifrån.

Man har funnit att krig, farsoter och utvandring numera utöfva ett mycket litet inflytande på befolkningsnumerärens minskning. De afgångna individerna ersättas genast med nya, hvilket lätteligen inses bland annat däraf, att mera plats beredes de efterlevande och att ett antal af desse genom arf, befördran och nya förvärfskällor komma i ett större välstånd än förut.

Också visar oss statistiken, att äktenskapens och de nyföddes antal alltid ökas i en betydlig proportion under de första åren efter krig och farsoter.

Mången har velat förneka Malthus' lag och mången har, om ej fullt förnekat den, åtminstone ansett den öfverdrifven och velat påstå, att ingen verklig fara kan vara för handen ännu på långa tidrymder. Att naturen reglerar sig själf och i längden förebygger öfverbefolkning, har varit ett argument, som i optimistisk blindhet användts af dem, som ej förstå att se tingen sådana de äro och dessutom tycka, att allt är godt och väl och tro verlden vara lyckligast, om den kvarblifver i barnslig sorglöshet. Men naturen hämnar sig på allt missförstånd om dess lagar, och som en naturlag har man mer och mer måst erkänna Malthus' lag. Af kärleksfull omsorg om mänsklighetens sanna väl, böra vi därför söka hämma en, för att så säga, hednisk och hädisk mångalstring af ett

slägte, som har annat mål än att likt djuren blott fortplanta sig. Det är på grund af den djupaste vördnad för det sant mänskliga i oss som vi skola se alstringsfrågan från social synpunkt, ej från biologisk, som vi skola afse *vår förmåga att uppfostra* våra barn till verkligt *civiliserade* människor, värdiga vår tids höga kultur och bortse från föreställningar om öfvernaturliga viljors ingrepp i våra jordiska angelägenheter.

Det är vår pligt att forska efter alla lagar, som styra vårt lif, och förgäfves skola vi vänta oss lindring i mänsklighetens nöd, därest vi ej bruka det förstånd, vi af naturen ega och ej afstå från all fåvitsk väntan på under, som icke inträffa.

Äfven om Malthus' lag ej funnes, så kan vårt sunda förstånd genom en enkel granskning af de sociala tilldragelserna rundt ikring oss tydligen inse orimligheten i mångalstringen i våra dagar. Låtom oss blott taga i betraktande de ekonomiska villkoren för *flertalet* medborgare i våra samhällen och därmed jämföra villkoren för uppfostran. Endast de verkligt rika ha nu för tiden råd att ha många barn d. v. s. 5, 6 och däröfver, men äfven de sakna ofta förmågan att uppfostra dem till bildade människor. Mödrarnas utveckling hämmas, om de bli ammor och barnsköterskor större delen af sitt lif, och de *kunna då ej* i egentlig mening *leda* sina barn, som lämnas åt andra att uppfostras.

Se vi på de klasser i samhället, där familjefadren ej har eller kan få större inkomst än som jämt och nått förslår för ett tarfligt underhåll af en liten familj, så finna vi lätt, att mångalstring här är detsamma

som ett brott emot kulturen såväl som emot afkomman. En man med t. ex. 3,000 kronor i årlig inkomst torde näppeligen i någon af våra större städer kunna försörja mer än sig, hustru och tre, högst fyra barn, om dessa skola få en något så när vårdad uppfostran. Får samme man i stället för tre eller fyra barn sju eller åtta, utan att dock inkomsterna ökas, är det klart, att ett relativt fattigdomstillstånd härmed uppstår och att denna sistnämnda barnskara icke allenast kommer att sakna all högre bildning utan rent af hvad till kroppens enklaste nödortft hörer. Man bor fortfarande i en våning af nära nog samma dimensioner, hvarigenom ej nog luft finnes för hvarje individ i familjen, man har ej råd att, såsom förut till de tre eller fyra barnen, gifva de sina kött och ägg hvar dag; sådan föda bjudes kanske en gång i veckan eller så. Blodbrist och skrofler uppstå och afkomman blir eländig och svag, om den får lefva, eller dör i förtid, och under tiden ha föräldrarne ej kunnat förkofra sig i sin utbildning utan ha dragits ned i armod — trots de 3,000! — och nödgats se sina små blekna, lida och borttvina.

Antaga vi vidare, att en bergad arbetarefamilj i stad med 1,000 kronor om året i inkomst kan försörja och uppfostra två eller tre barn (mera torde väl få anses omöjligt), så frågas hvarpå en skara af sju eller åtta barn skulle lefva? De lefva också ej, utan dö af svält, köld, bristande luft m. m. eller växa upp för att öka det redan förut altför stora antalet af nationens olycksbarn. Och detta har man velat kalla en god guds kärleksrika verk! Människornas kortsynthet och felsteg har man här velat kalla guds vishet!

Detta mördande af människosläktet har man kallat naturens reglerande af sig själf!

Pestartade kyffan, som kallas arbetarebostäder, barnsjukdomar, ohälsa, förtviflan, brott, död heta de medel, hvarmed naturen utför sitt beprisade utjämningsverk och aflägsnar de öfverflödigt tillkomna verldsborgarne. Hvad särskildt brotten beträffar, så torde det vara öfverflödigt att här bevisa ett känt faktum: att de flesta ytterst bero på armod. Att emellertid afsöndrandet af dessa tusentals brottslingar, hvarigenom de förhindras att afla barn, skulle vara en yttring af en harmonisk naturlag, det torde väl få anses som en orimlig och omänsklig samhällsteori. Icke desto mindre måste förhållandet anses som en konsekvent utveckling af ofvannämnda optimistiska åsigt gentemot Malthus.

Vår tid har nu blifvit vitne till en folkrörelse, som på det mest talande vis bestyrker Malthus' lag och som gör alla vidare diskussioner öfver dess sanning eller dess misstag öfverflödiga — jag menar den kinesiska utvandringen. Hungersnöden i Kina, som på vår tid rasat på ett så fruktansvärdt vis, är härtill den närmaste anledningen. Men anledningen härtill, hvilken är åter den? Öfverbefolkningen, den af himlen välsignade mångalstringen.

Se vi åter på resultatet af denna utvandring till Amerika, så finna vi att faran för de Förenta Staterna så vuxit, att de allvarsammaste förvecklingar synas oundgängliga och ett ödeläggande ras-krig därpå torde bli följd. Den kinesiska frågan anses nu mera hotande för den amerikanska republiken än slafverifrågan var det. Man anser att, om intet inträffar,

som kan hämma rörelsen, så skall före detta århundrades slut Kina hafva fullständigt inkräktat Kalifornien och att blott ett utrotningskrig skall kunna taga från dem hvad de endast genom antalets, arbetets, den tålmodiga och uthålliga sparsamhetens styrka fredligt eröfrat.

I Kina har eländet stegrats till sin yttersta höjd, och en enda dålig skörd kan när som helst sätta 70 millioners tillvaro på spel. Upprörande skildringar lämnades för några år sedan rörande hungersnödens härjningar och fasor; alla mänskliga känslor hade den utplånat, alla högre intressen hade den förkvävt och samhället hade slutligen ej kunnat hvarken förhindra eller straffa de lidandes sista förtviflade åtgärd att stilla hungerns kval: människoätandet!

Huru människan straffas för öfverträdelsen af naturens lagar, se vi af alla dessa skildringar. Jag har ofvan framhållit, att mångalstringen är ett brott emot kulturen själf, d. v. s. den högre sociala och moraliska odlingen, hvilken därigenom omöjliggöres. Den sist meddelade skildringen visar oss, huru mångalstringen äfven kan bli ett brott mot den yttre eller lägre naturens lagar och inrättning. Vi ha sett, huru kineserna för att vinna åker för den oundgängligaste födans skull utrota alla träd, hvaraf följderna blir, att, om ej betydliga skogar finnas i granskapet af sålunda sköflade trakter, luftens vattenhalt ej af något naturförhållande kan fås att vattna de nyvunna åkrarne, hvarigenom torka och missväxt inträffa. Hade en viss del af skogarne och trädgårdarne fått stå kvar, så skulle ej torka hafva inträffat; men hungern, den oupp-

hörliga, tärande hungern hade förblindat dessa olyckliga och drifvit dem till brott på brott emot naturen!

Skall man inför sådana fakta ännu våga i fråga om alstringen åberopa en vis och kärleksrik gud eller en reglerande natur? Enhvar människa med hufvud och hjärta på rätta stället måste förklara tiden mogen för införandet af den enda riktiga åsigten rörande människans pligter och rättigheter gentemot sin afkomma: *inskränkning af alstringen*. Hädanefter skall den bestämmas af den fria viljan, d. v. s. ledas af föräldrarnes önskan att få eller icke få barn, och denna önskan skall vara beroende af deras *förmåga att lifnära och uppfostra sina barn*.

Äfven då nöd och öfverbefolkning ej mana att inskränka alstringen, kan människan af en annan omsorg om slägtets andliga och fysiska hälsa finna sig nödsakad därtill, nämligen af sjukdomsanlag, som, om de fortplantades till ett kommande slägte, skulle minska dess kraft och dess lycka. Synnerligast bör detta ega rum vid lungdot och sinnessjukdomar; och den svenska lagen har redan ett formligt stadgande i denna syftning i förbudet för personer, behäftade med idiotisk fallandesjuka att gifta sig.

I denna lifsfråga vill jag här bemöta en gängse invändning. Jag menar det på visst håll vanliga sofisteriet med framhållandet att, om någon allmän öfverbefolkning ej kan konstateras i ett land, intet behöfver göras för att hindra mångalstringen. Det är blott altför visst, att ett land, som *skulle kunna* föda det dubbla invånareantalet som det för närvarande har, icke desto mindre för närvarande kan vara *relativt* öfverbefolkadt, liksom ock att en absolut öfver-

befolkning kan finnas å somliga ställen i ett land, under det att andra trakter kunde föda en än större befolkning än de ega.

Sålunda finnes alltid numera öfverbefolkning i de större städerna, liksom öfverhufvud taget i hvarje kvarter eller by eller hus, där *boningsrummen* äro för små i förhållande till de inneboendes antal, d. v. s. där flera än två personer sofva i ett medelstort rum eller flera än en person sofver i ett mindre rum — likaså i de hus, där ej alla få dagligen äta sig mätta och där ej alla slippa att frysa och där ej snygga kläder finnas för det sociala umgänget.

Statistiken kan lika litet trola, som några gudamakter göra under. Statistiken kan visserligen säga oss, att det eller det landet *kan* föda ännu 1, 2, 3 millioner människor, men den kan ej skaffa mat till dem, *som redan hungra*; dess siffror må lugna den beräknande statsmannen, som drömmer om hur stor och mäktig en stat kan blifva — om alt går som han hoppas — men de kunna ej lugna dem, som *lida nöd just nu* och som ej se annat än nöd i hela sitt lif.

Må de, som ej lefva i öfverbefolkade rum, föröka sig så som deras samvete tillstädjer, men må vi ej uraktlåta att upplysa dem, som förpesta sina rum med utdunstningen från af armodets hand tätt packade kroppar, att större välsignelse numera skall komma öfver äktenskap med färre än med många barn i länder med öfverbefolkade rum. Märk väl *rum*, ej skogar berg och sjöar!

Det är i högsta grad sorgligt, att denna obestridda sanning ännu skall vara okänd för så många;

ja, att somlige tro sig ha rätt att i himmelska gudars namn kämpa däremot samt söka kasta en skugga öfver dem, som af människokärlek förkunna denna sanning. För vetenskapen är den helt enkelt ett axiom — lika visst som det är en hädelse att göra människors dumhet till en god guds vishet.

Alla de, som trädt upp mot Malthus' teori, ha begått det sorgliga misstaget att afse den *absoluta* överbefolkningen och ej den *relativa*; de ha på ett lika så lättvindigt som lättsinnigt sätt kommit ifrån de faror, som enligt Malthus' lag hota alla länder, genom att påpeka, att *jorden i sin helhet* kan rymma och föda ett vida större antal menniskor än den $1\frac{1}{3}$ milliard, som nu lefva därå.

Men hvilket lif nödgas ej millioner af de nuvarande jordinvånarne föra. Och huru har ej jordens invånareantal hittills förhindrats från att bli större än det är genom forntidens otaliga utrotningskrig, farsoter, missväxt och hungersnöd o. s. v..

Hvaraf kommer det, att *en fjerdedel af alla nyfödde dö innan första lefnadsåret*? Af bristande föda, bristande luft, bristande lifskraft, bristande omvårdnad o. s. v. Men antagom, att alla dessa milliarder, som dött inom första lefnadsåret och som blott kommit till verlden för att, synes det, nedsetta moderns krafter och minska familjens välstånd, skulle ha lefvat; måtte ej absolut överbefolkning längesedan skulle ha funnits?

Bland dem, som sökt bestrida Malthus' teori i senare tid, har den amerikanske socialisten (rättare jordkommunisten) Henry George gjort sig särskildt bemärkt genom det kapitel, som han i sin bekanta bok

Progress and Poverty (Framåtskridande och Fattigdom) egnat åt detta ämne.

Jag måste djupt beklaga den förvånande ytlighet, hvarmed denne författare här gått till väga och hans väl demagogiska sätt att huller om buller framkasta ovetenskapliga motbevis, som ingen bevisning innehålla, samt att med ett ovärdigt hån söka att förvandla hela den malthusianska läran till ej blott ett nonsens, utan äfven, hvad värre är, ett nedrigt försök att befordra en egoistisk kapitalistpolitik.

George borde liksom andra kommunister ha helt öppet afgifvit följande förklaring:

Kommunismen är mänsklighetens enda lycksalighetslära; utan kommunism ingen räddning för de fattige; alla, som bestrida kommunismen, äro arbetarnes fiender; ekonomiska läror, som andra författare än kommunister förkunna (hvilka samt och synnerliga äro idel egoister eller lejda af kapitalisterna) skola utan vidare nedgöras, då de låta arbetaren få den föreställningen, att andra medel finnas att förbättra den materiella ställningen än egendomsfördelning; malthusianismen säger, att den fattige kan bli jämförelsevis belåten och komma i relativt välstånd, om han ej fyller kojan med barn, men får han denna tro och följer han vinken, så klagar han ej så som förr och då upphör hatet till kapitalisterna, hvarigenom den kommunistiska agitationen mister sin udd. Därför död åt denna folkfiendtliga lära, på det folkets sanna vänner, hvilka bereda alla fattiga en tid, som skall flyta af mjölk och honing, och skola borttaga den förhatliga egendomsrätten, må realisera sina planer, de enda sanna, de enda rätta, de enda mänskliga.

Så står det till; alla kommunist-socialister angripa malthusianerna uppenbarligen emedan dessa lägga hinder i vägen för de lysande förhoppningar, hvarmed de förre vilja lyckliggöra arbetarne, och i sitt nit sky de i allmänhet ej att slå döförat till för logik och forskning och — humanitet.

På det mest hjärtlösa sätt söka desse, som naturligtvis se allting i stort, att underhålla den nöd som finnes och som under rådande förhållanden skall finnas i de fattiges familjer, genom att förkunna malthusianismens vanmakt. Nej, mena de, komma blott arbetarne i besittning af kapitalet eller jorden, blir all fast egendom blott statsegendom, så upphör nöden.

Näväl, om nu så verkligen skulle bli fallet, skola dock de fattige i denna glada förhoppning *under tiden* intet göra för att öka sitt välstånd och minska sin nöd? Nej, de skola i blind tro på kommunist-profeterna uppfylla jorden med barn — sak samma om de ha mat och husrum till dem eller ej — ty snart slår förlossningens timme.

Men om den icke slår? Om såväl allmänna opinionen som lagstiftande makter vägra att godkänna de skilda kommunistförslagen och förklara den historiskt gifna eganderätten okränkbar? Om man finner, att staten ej kan taga ifrån en egare hans på fullt ärligt sätt förvärfvade egendom? Om man inser omöjligheten, att tillämpa forntidens idylliska saknad af laglig besittningsrätt till obefolkade landsträckor på nutida förhållanden i länder med lagligen utskiftad jord?

Hvad skall man då göra?

Männe de hungriga magarne mättas med papper och trycksvärta eller stora ord på folkmöten?

Då nu Georges arbete funnit en betydlig spridning, anser jag mig böra framhålla några af hans misstag i fråga om malthusianismen, synnerligast som de äfven här tyckas ha vilseledt åtskilliga reformifrare på det ekonomiska området.

George påstår, att inga bevis finnas att befolkningen i ett land växer hastigare än underhållsmedlen; men i hans bevisföring finner man, att han förväxlar *rikedom* med underhållsmedel. Han visar huru ofantligt rikedomarna vuxit i alla länder, som gått framåt, t. ex. Nordamerikas stater och England, men han förbiser, att massan af befolkningen, hvarom frågan gäller, ej lefver bättre eller har mera mat, därför att ett fåtal rike kunna kasta bort millioner på lyx och nöjen. George söker ådagalägga, att det är okunnighet, rofgirighet, tyranni, dålig styrelse, orättvisa lagar m. m., som alstra fattigdom i alla de fall, där man antagit Malthus' lag ha varit verksam. Trots hans träffande bevis för att nämnda orsaker framkalla fattigdom, kunna de dock på intet vis bli mer än *somliga af fattigdomens orsaker*. Men de utesluta därför ingalunda *andra orsaker*, först och sist för många armar och munnar i förhållande till erbjudet arbete och tillgänglig föda.

Att många länder förr varit mera befolkade än nu framhåller George, liksom han ock betonar, att de stora verldsreligionerna alltid förkunnat mångalstring såsom en medborgerlig och religiös pligt; men han har härvid ej ett ord att säga om de ödeläggande

krigen i forntiden och de stater och befolkningar, som genom dessa krig tillintetgjorts.

Förundrad frågar han, huru det kan komma sig, att, om alstringstendensen är så stark som malthusianismen påstår, familjer, som ej känna till brist, så ofta utslockna? En besynnerlig fråga af en studerad person. Hvem känner ej, att många af de mest uppsatta familjer — af kungliga och högaristokratiska hus — gått under på grund af helt andra orsaker än fattiga arbetarefamiljer, nämligen moralisk urartning, vällefnad, blodsförvandtäktenskap m. m.

Indien, Kina och Irland skola, menar George, kunna föda vida större befolkningar än de ha, blott de sociala förhållandena vore annorlunda och folket ej hölles i sådan trældom; nöden bland arbetarne i dessa länder beror, säger han, därför ej på överbefolkning. Han har otvifvelaktigt rätt till väsentlig del, hvad det nutida invånareantalet å många orter beträffar, men säkerligen skulle, om de sociala förhållandena ändrades till arbetarnes fördel, länderna vara överbefolkade i utomordentlig grad, sedan arbetarne en kort tid njutit af en allmän välmåga.

George går så långt, att han påstår, det intet land gifvit exempel på Malthus' antagande, att med tilltagande befolkning underhållsmedlen till slut bli otillräckliga. Jag vill då blott påpeka det exempel England gifver oss: huru skulle detta lands befolkning kunna lefva, om ej millioner däraf utflyttat till främmande verldsdelar och andra länder producera en del af engelsmännens föda?

England importerar nästan lika mycket hvete som landet själf producerar och importen af säd och

mjöl uppgick 1876 till icke mindre än 52 millioner centner.

Förenta Staterna föda nu 45 millioner människor, under det blott ett par hundra tusen fordom lefde i detta vidsträckta land. Icke desto mindre fins det numera vida mera föda för en hvar invånare än förr, och däraf drager George den slutsatsen, att det skall finnas mera föda där det fins flera människor — icke tvärtom.

Det är alldeles uppenbart, att så länge som ej all jord är uppodlad i ett land, såsom fallet nu är i Amerika, möjlighet finnes att alstra tillräckligt med föda; men detta utesluter ej den andra sannolikheten, att då all jord blifvit uppodlad och brukad en viss tid, landets relativa produktion af födoämnen skall vara otillräcklig, eller att Förenta staterna ej skola ha föda nog för 200 millioner menniskor, som skulle finnas där om 60—70 år, ifall befolkningen skall växa som hittils.

Förenta Staternas befolkning ökas årligen med 1,150,000 individer; dessa fordra en årlig konsumtionstillväxt af 2 millioner centner hvete, motsvarande nyodling af ungefär 300,000 tunnland. Vi förstå hvart-hän detta skall leda. I alla Nordamerikas stater är tillgången på ouppodladt land i starkt aftagande och här som annorstädes finner man, att jordens afkastning minskas i ett märkbart förhållande. Ingen om-tänksamhet för framtiden iakttages af nybyggarna, som suga ut jorden så länge det lönar sig och därpå flytta vesterut — för att företaga nyodlingar på samma hänsynslösa sätt.

Men då inga nyodlingar vidare äro möjliga, hvad

göra då jordbrukarne? Jo, de slå sig på ett s. k. intensift jordbruk, hvilket fordrar stora omkostnader, hvarigenom priserna på landtmannaprodukterna stiga betydligt.

Mycket riktigt säger George: »gif mera föda, öppna rikligare tillfällen till utveckling af lifvet, och växter som djur skola blott tillökas altmera och människan utvecklas.»

Ja, sörj för förutsättningarna; därom är just frågan. *Gif mera föda!* Arbetaren vore tacksam om föda eller hvad som är detsamma tillfälle till arbetsförtjänst alltid finnes.

Huru litet George tager hänsyn till verkligheten och huru han sväfvar i de sociala utopiernas blåa rymder, kan synas af hans patetiska utrop: »Människan är ett djur plus något mera; hon är det mytiska jord-träd, hvars rötter äro i marken, men hvars toppgrenar kunna blomstra i himlen!» Det är dock, såsom Novalis säger, »sörjt för att träden ej växa in i himlen»; de gjorde det ej ens i paradiset.

Malthus lag får ej tagas i *ordagrann* mening, d. v. s. de talförhållanden, som Malthus angifver för tillökningen af befolkningen och underhållskostnaderna, må ej anses uttrycka matematiskt gifna och orubbliga företeelser, utan ha vi endast att däri se ett *ungefärligt angifvande* af växande disproportion mellan befolkningsnumerären och medlen för uppehälle, om inga hinder sättas för den förras naturliga tillväxt. Exakta matematiska förhållanden finnas sällan eller aldrig inom de biologiska och de sociologiska företeelserna, men detta hindrar ej, att man i stort sedt kan uppställa vissa allmänna proportions-förhållanden.

Lefnadskostnadernas relativa fördyrande i de flesta kulturländer är ett faktum, som ingen kan förneka, liksom ej heller någon kan bestrida, att priserna på lifsförnödenheter stå i förhållande till antalet munnar.

Under det att Nordamerikas befolkningsnumerär på senare 29 åren fördubblats, ha lefnadskostnaderna fördubblats. Detta faktum belyser den malthusianska lagen på ett slående sätt.

Må kommunistiske författare förorda fördelning af kapitalen eller af landets jord; må enhvar arbetare komma i besittning af ett par tusen kronor eller få en liten jordlapp värd ungefär så mycket; hvad blir följderna, om denna relativa rikedom tillfaller en förut fattig familj, som ej kunde försörja ett eller två barn eller intet barn als? Jo, hvarje arbetarefamilj skulle i detta nya läge i fullständig sorglöshet gifva lifvet åt en barnskara så stor, att det lilla kapitalet eller den lilla jordtappan ej räckte till, utan familjen befunne sig i relativt samma fattigdom som förut och hade blott skaffat en barnskara till världen, som förr eller senare skulle förbanna föräldrarnes bristande omsorg.

Man har till alla andra dåliga skäl mot alstrings inskränkning äfven kommit med politiska, hvilka dock äro af den underhaltiga art, att jag ej upptager dem till bemötande. Att äfven en *högre* politik kan ligga i alstringsfrågan, nu som fordom, — då mycket folk behöfdes för *slagningarnas* skuld, — det kan emellertid synas af ett sorgligt krig i nyare tiden: det fransk-tyska. Bismark trodde sig ha tillintetgjort Frankrike genom att ruinera detta rika land med en krigsskatt på 5 milliarder francs. Summan syntes oer-

hörd. Men den kloke statsmannen missräknade sig. Och de kloke nationalekonomer, som menade att franska folket håller på att gå under emedan det ej tilltager synnerligen mycket i antal, de misstogo sig också grundligen.

Hvarför ruinerades ej Frankrike af de 5 milliarderna? Emedan nationen ej ruinerat sig själf genom mångalstringen, emedan hvarje familj i allmänhet ej ger lifvet åt flera barn än den kan föda — i medeltal två eller tre. Nationalekonomerna ha varit okunnige om det franska folkets bruk i detta afseende, och ha trott, att tillräcklig lifskraft fattades detsamma.

Den minskade folkökningen i Frankrike beror ingalunda på ökad dödlighet, såsom synes däraf, att medellifslängden, som före revolutionen 1789 var 28 år, nu är 37 år. Den beror ej heller på det ringa antalet äktenskap, ty dessa ha ökats i förhållande till folkmängden sedan århundradets början. Orsaken är det ringa antalet födelser.

Man vet emellertid, att fransmän i andra världsdelar, där de kunna lefva billigare och rymligare, få en betydligt talrikare afkomma än i hemlandet. Så t. ex. funnos i Canada

1814	275,000	invånare	af	fransk	härkomst
1851	695,945	»	»	»	»
1861	1,037,770	»	»	»	»

Sålunda får jag som slutsats framhålla:

Huru mycket jag än yrkar på bildningens spridning och moralitetens höjande bland folket och huru litet jag än tror på mänsklighetens lycka, om blott det materiela välståndet afses, har jag dock af en omsorgsfull och mångårig granskning af den sociala frå-

gan kommit till det resultat, att den i väsentlig mån beherskas af Malthus' lag och aldrig skall kunna lösas utan en relativ minskning i tillväxten af de äldre kulturländernas befolkning. Många ekonomiska reformer som stå på dagordningen, t. ex. konsumtions- och bostadsföreningar, äro utan tvifvel nyttiga och göra alltid sitt för välståndets höjande; men de äro ej nog för att förebygga elände och arbetsbrist och fruktansvärda kriser. Vi ha i allmänhet för många armar för att utföra det nödvändiga arbetet, för många magar att mätta. Därför tryckas arbetslönerna ned så oskäligt. Arbetarne klaga, göra strejk, yrka på en fullständig omstöpning af den ekonomiska organisationen och anklaga kapitalisterna för att suga musten ur de kroppsarbetande klasserna.

Fåfängliga anklagelse, fåfängliga planer! Det prejerisystem, som finnes hos somliga kapitalister gentemot arbetarne är dock en droppe i hafvet i jämförelse med det utsugningssystem, som de tanklöse eller i okunnighet hållne ständigt *tillämpa på sig själfva* genom att fylla stugan med barn och alstra hungriga konkurrenter för hvarandra.

Konkurrensen! Ja, hvem har ej hört arbetarne beklaga sig öfver den, hvem känner ej kommunisternas kritik öfver den omoraliska kapitalist-konkurrensen! Huru medgifva ej alla kapitalister och arbetsgifvare, att konkurrensen nedtrycker priserna på de industriela alstren och följaktligen på arbetarnes löner. Tidtals ruineras ock en mängd kapitalister, emedan produktionen blifvit alt för ymnig, och nödgas stänga sina fabriker och afskeda stora arbetarepersonaler. Då uppstår verklig hungersnöd för många de dugligaste arbetare

och kommunerna få draga försorg om stora skaror hungrande.

Hvilket medlet är i dylika fall och huru pauperismen skall väsentligen förebyggas — förutsatt att flit, insigter och sparsamhet finnes hos arbetarne — inses lätt: de fattige skola, upplysta om hufvudorsaken till fattigdomen eller: för många armar och för många munnar, skaffa färre konkurrenter *bland arbetsklassen* till världen.

Då skola arbetaremödrarne längre behålla hälsa och krafter, då skola de kunna skaffa sig en högre bildning och bättre veta att uppfostra sina barn; då skola arbetarefäderna se veckopenningen bättre förslå och finna ett hörn i hemmet för ett skrifbord och en bokhylla; då skall arbetarehemmens frid ej så ofta störas af åsynen af bleka kinder och insjunkna ögon hos de små eller af den svarta vagnen utanför den granrisströdda portgången!

Prostitutionen och dess inskränkande.

Om prostitutionen i allmänhet.

Med prostitution förstås endast det offentliga och för penningar utbudna könsumgänget, som indelas i tvenne slag, kontrollerad och i polisen inskrifven, samt okontrollerad och hemlig. Ingendera är, såsom stundom påstås, »legaliserad» af myndigheterna i något land. Tvärtom finner man, att de flesta länders prostitutionsreglementen inledas med den förklaring, att polismyndigheterna därmed ej afser att bemyndiga de prostituerade att utöfva sitt yrke, utan blott att tolerera detsamma såsom det minsta onda af flera farliga samhällsförhållanden.

Den kontrollerade prostitutionen är sålunda tolererad, då den är *öfvervakad* i fråga om såväl den allmänna sedligheten som hälsan. Den hemliga prostitutionen är lämnad åt sig själf. Skilnaden är eljest ingen. Såsom tolererad prostituerad inskrifves för öfrigt ingen utan att förut vara hemlig prostituerad.

Att prostitutionen sålunda af myndigheterna tolereras och icke undertryckes, beror framför allt som sagdt därpå, att detta onda anses jämförelsevis mindre farligt, men äfven därpå, att ett undertryckande däraf

är såsom vi längre ned skola visa både omöjligt och otillräddigt, såsom ock att en minskning i detta samhällsönda endast småningom och genom alt annat än våldsamma medel kan ske. Detta finner man genast vid en blick på orsakerna till prostitutionen.

Bland sammanfattningar af dessa orsaker torde den af engelsmannen Acton uppställda förtjäna att särskildt beaktas. Han betraktar prostitutionen ur den dubbla synpunkten af man och kvinna — mannen, som prostituerar kvinnan och kvinnan prostituerande sig själf — och anser, att det förra förhållandet framkallas af följande omständigheter, hvori män befinna sig:

1. Könsvridningen.
2. Förvänd natur.
3. Det civiliserade samhällets artificiella tillstånd som försvårar och omöjliggör tidiga äktenskap.
4. Motvilja hos dem som kunna gifta sig att åtaga sig det tvång och de pligter, som äktenskapet medför.
5. De yrken, som afhålla mannen från äktenskap eller om han är gift, från sitt hem.

Från kvinnans sida äro, enligt Acton, prostitutionens orsaker följande:

1. Könsvridningen.
2. Naturens urartande.
3. Liknöjdhet och lättja.
4. Dålig uppfostran, som utbildar lägre böjelser, dåliga exempel och dagliga livets omständigheter.
5. Nöd.
6. Dryckenskap, koketteri, lystnad efter nöjen.
7. Missriktad kärlek till ovärdiga föremål.

8. Vissa yrken, som särskildt utsätta kvinnan för frestelse och förförelse.

Härtill kan läggas ännu en orsak: samvetslösa mödrars uppmaningar till döttrar att sälja sig till den eller den »hyggelige herrn», och sålunda försäkra sig om frihet från arbete och om öfverflöd och »goda dagar». Exempel på sådant saknas ej hos oss.

Då den preussiska lagen så särdeles träffande angifvit motiverna till prostitutions-kontrollen, och då man i Preussen liksom i alla andra länder gjort många försök att motverka denna åtgärd, hvarigenom mycken erfarenhet här vunnits om hvad som torde vara det bästa för statens och de enskildes väl, förtjäna dessa motiv en synnerlig uppmärksamhet.

»Det är (heter det i reglementet af 1850) en erkänd sak, att prostitutionen, denna samhällets parasit, ej kan undertryckas medelst något slags våldsamma åtgärder, att hvarje försök i denna väg blott förvärrar det onda och följaktligen att man måste egna den en viss tolerans under en polis-kontroll, som lämpas efter olika ställen och omständigheter.

Kontrollens mål är af trefaldigt slag:

1. *Hälso-förhållandena*, på det de prostituerade ej må sprida smittosamma sjukdomar.

2. *Moral-förhållandena*, på det man må kunna förebygga och förhindra intriger, förförelse och sedefördärf.

3. *Den allmänna säkerheten*, på det prostitutions-lokalerna ej må tjäna som tillflyktsställen för tjuvar, tjuvgömmare och bofvar.»

I allmänhet kan man säga, att okunnighet och inskränkt förstånd utmärka de prostituerade. Båda-

dera kunna ibland gränsa till det otroliga. »Jag vet inte» är ofta det enda svar de förmå gifva på alla frågor. Att deras lif är eländigt, behöfver ej sägas och af många bland dem fruktas fängelset ej mycket; där hafva somliga af dem åtminstone den fördelen att blifva rentvättade, få hvila och göra ett afbrott i den ständiga alkoholism, hvori de befinna sig. Liksom somliga tjufvar och kringstrykande, sluta de prostituerade ofta med att föredraga fängelset framför friheten.

Dödligheten är öfverhufvud stor bland prostituerade. Man har i Bordeaux iakttagit, att dödligheten bland prostituerade uppgår till 24 på 1,000, under det att dödligheten för andra kvinnor af samma ålder eljest är 10 på 1,000.

Prostitutionen är således ett lifsfarligt yrke, hvilket lätt inses, då man besinnar det skadliga inflytandet af ständigt nattvak, utsväfningar, dryckenskap, lättja, elände, syfilis m. m. jämte det tärande inflytandet af samvetets ständiga förebråelser och samhällets förakt, hvilket alt i hög grad disponerar till många arter af sjukdomar, sinnesrubbingar, själfmord m. m.

Men icke blott för de prostituerade själfva utan ock för andra är yrket vådligt och lifsfarligt och det är detta som gjort det nödvändigt att ställa yrket under kontroll. Öfver hela världen har man gjort den iakttagelsen, att venerisk smitta, synnerligast den farligaste formen däraf, eller den, som intränger i blodet, förgiftar hela organismen och är ärftlig, nämligen syfilis, meddelas i vida större grad af den hemliga än af den inskrifna prostitutionen.

Emellertid är denna öfvertygelse icke lika djupt

rotad öfveralt och småningom har det blifvit till en stridsfråga mellan olika partier att bevisa huruvida kontrollen öfver de prostituerade bör eller icke bör utöfvas, om man bör åt individen själf öfverlämna att undersöka och skydda sig mot faran eller om samhället bör taga saken om hand och tvinga de prostituerade att sköta sin hälsa och bota de sjukdomar, som på andra kunna öfverföras.

Alla erfarna läkare och polischefer, som yttrat sig i denna fråga, hafva kommit till det resultat, att den hemliga prostitutionen i högre grad än den kontrollerade sprider smittan. Sålunda säger Garin: »det är omvandlingen af den hemliga prostitutionen till erkänd, inskrifven och öfvervakad som styrelsen bör eftersträfvä»; och Jeannel: »Toleransen är i själfva verket det enda kraftiga medlet mot farorna i den hemliga prostitutionen. Denna senare, det är den otyglade lasten utan häjd utspridande den moraliska och fysiska urartningen; den inskrifna prostitutionen, det är den inom möjliga gränser tyglade lasten, det är ett af medlen att skydda den allmänna hälsan. Mireur ställer sig afgjordt på Jeannels sida. Med ett ord alla hylla den åsigten hvartill den störste och klassiskt vordne forskaren öfver detta ämne, Parent Duchatelet för ett par årtionden sedan genom de vidsträcktaste studier kommit. Den ifrågasvarande prostitutionsteorien vinner således allt mera bekräftelse.

Erfarenheten visar, att den *hemliga prostitutionen*, som rekryteras nära nog hvarje dag, hastigt utbreder sig, så snart *kontrollen slappas*. Flertalet kvinnor, som dragas till densamma, äro tjänsteflickor och arbe-

terskor, som ofta af ofvan påpekade anledningar hän- gifva sig däråt och som ingalunda från början ansett sig skola utgöra något särskildt slägte eller lefva på könsumgänge såsom yrke. Men detta ändrar sig snart. Frestelserna ökas, fäfånga och lättja lägga sina bojor på svagare naturer och dessa tillhöra inom kort gatulifvets och den veneriska smittans stamtrupp. Därför är det som kontroll blir nödvändig. Huru många af just dessa tjänsteflickor och arbeterskor innehafva ej anställning i hus och verkstäder, huru många hafva ej sin bostad hos sedliga och goda människor. Om nu dessa prostituerade ej öfvervakades, utan i hemlighet ådroge sig venerisk smitta, hvilken de i de aldra flesta fall ej förstå att själfva i tid upp- daga, så skulle de under rätt lång tid kunna ned- smitta just dem, som lefva det mest sedliga och oför- vitliga lif. Vi få ej glömma, att den veneriska smittan sprides icke allenast genom könsumgänge utan äfven genom de af de smittades sår berörda kläder, hand- dukar, knifvar, skedar, glas m. m. Exempel härpå känner hvarje praktiserande läkare; de äro ingalunda sällsynta; tvärtom talrikare än man tror. Det skulle kunna hända, att åtskilliga af dem, som nu så ifrigt söka motverka prostitutionens kontrollering, själfva utan att veta det, riskera att på nyssnämnda sätt råka ut för smittan, och att de, om besigtningarna skulle upphöra, snart skulle falla offer för de ifrågavarande farliga sjukdomarna.

Jag behandlade för icke länge sedan en landt- man för höggradig syfilis, som förstört gommen och som var för djupt rotad i organismen för att kunna för alltid kureras. Såväl patienten som hans hustru

hafva alltid varit sedliga och förträffliga människor och uppgifva med visshet, att smittan meddelats dem genom ett syfilitiskt, till vård mottaget barn som hustrun gifvit bröstet.

Ett annat exempel erbjuda tvänne makar, som för några år sedan kommo under min behandling, båda med ny syfilis. De voro rättskaffens människor och hade intet skäl att misstänka hvarandra. Smittan hade meddelats sålunda, att mannen under någon tid före sjukdomens utbrott åtskilliga gånger på skämt ur en väns mun tagit cigarren och rökad därpå; men vännen har sedan befunnits vara behäftad med syfilis.

Hvad bordellföreständerskorna angår, anser den förut omnämde läkaren Acton, att de ingalunda kunna anses som orsaker till prostitutionens utbredande bland de kvinnor, hvilka vi nyss anfört som den klass där prostitutionen mest rekryteras. De äro snarare blott en följd af prostitutionen.

De flesta bland dem, som äro invigda i prostitutionens förhållanden och ett stort antal af dem, som af moraliska skäl yrka på »prostitutionens upphäfvande», afse med »prostitution» förnämligast bordellväsendet. Detta är emellertid en oriktig uppfattning, som gifvit upphof till många tomma ordstrider. Att bordeller äro onödiga, ja vådliga, såsom förledande unga män till ett osedligt lif och unga kvinnor till prostitution, kan nog erkännas utan att prostitutionen därför i sin helhet kan bortresoneras eller besigtningarna förklaras öfverflödiga. De i bordellerna inskrifna prostituerade utgöra fåtalet af dem, som lefva i otillåtet könsumgänge och toges bordellerna alldeles bort, vore därmed intet vunnet med hänsyn till minsk-

ning af de prostituerades eller de veneriska sjukdomarnes antal.

Då emellertid bordellväsendet medför stora moraliska faror, som ej torde uppvägas af de hygieniska fördelar gentemot *smittan*, hvilka de onekligen besitta, är det en fråga huruvida vår tids samhällen behöfva tillstödja dess existens. För min del tror jag, att bordeller ej kunna bevisas vara nödvändiga, och jag har här velat framhålla detta till förebyggande af missförstånd, som lätt uppstå, om man ej vid en frågas behandling tydligt angifver vissa utgångspunkter.

De som grundligt studerat prostitutionen ha kommit till det resultat, att det är ytterst få prostituerade, som ej inom de första åren af sin bana blifva smittade, och att somliga äro till den grad tillgängliga för smittan, att de knappast kurerats för ett fall innan de ånyo angripas. Sorglösheten och samvetslösheten kan hos somliga prostituerade (liksom också hos somliga män) nå en fasaväckande grad. Det finnes individer, som fastän de äro medvetna om att de äro smittade, icke allenast icke söka läkarehjälp, utan äfven pläga könsumgänge och sålunda sprida smittan till andra. Jeannel omtalar, att 1864 fans i Bordeaux en prostituerad af lägsta klassen, som var fruktansvärdt angripen af syfilis och som hade sin bostad under ett brohvalf vid en af kajerna, där hon under två månader hvarje natt besöktes af tolf soldater, hvilka tjänstgjorde som post.

Flertalet kvinnor, som egnat sig åt prostitutionen, öfva dock detta yrke blott för ett visst antal år. I Frankrike har man funnit, att de i medeltal äro prostituerade i 5—6 år. De återgå till hederliga yrken,

upphöra med att sälja sig offentligen, blifva gifta eller »hållna», få butiker m. m. De olyckligare och odugligare föra dock alltid ett sorgligt lif och söka sitt uppehälle i de tarfligaste förrättningar, bli gatsoper-skor, handtlangerskor, drifva en liten gatuförsäljning o. s. v.

Visserligen sjunka de, som för lifvet egnat sig åt prostitutionen, i allmänhet mer och mer med åren och degraderas i bordellernas rangrullor; men undantag finnas dock. Någon gång händer det, att tycken uppstå och äktenskap ingås med män tillhörande alla samhällsklasser, ja, exempel saknas ej på bordellflickor, som höjts till kungatronens allra närmaste grannskap — såsom »pensionären» i Mme Gourdans »institut» (bordell) f. d. sömmerskan Lancon, hvilken under titel af grefvinnan Du Barry, blef så beryktad såsom franske konungen Ludvig XV:s frilla.

* * *

Federationen, dess mål och verksamhet.

Sedan 10 år tillbaka har en liflig rörelse pågått bland sedlighetsvännerna i Europa för motverkande af prostitutionen. Initiativet härtill togs 1875, efter miss Nightingales och miss Martineaus tidigare föredöme, af en engelsk dam, fru Butler, som då började göra resor för att verka för sitt föresatta mål och äfven härför året därpå stiftade ett internationellt sällskap, den s. k. *Federationen*.

På grund af detta sällskaps offentliga framträdande med flera viktiga förslag till ändringar af vissa lagar och författningar, torde en närmare granskning af dess mål och verksamhet här vara på sin plats.

Hvad åsyftar Federationen? I första och sista hand: 1) att *höja sedligheten*. Men detta åsyftar hela den rättsinnade mänskligheten, äfven utanför Federationen, och häruti har föreningen visserligen allas sympatier. Vidare afser Federationen: 2) att *motverka prostitutionen* och söka slutligen alldeles *utplåna* densamma. Här är målet redan något mera begränsadt, och en grupp af sakkunniga personer måste särskildt söka utreda frågans alla invecklade sidor. Läkarne rådfrågas. Äfven af desse kan Federationen påräkna allmänt bifall och hoppas, att de lika såväl som den

öfriga delen af den för mänsklighetens väl intresserade allmänheten skola ingå som medlemmar. Hvem ser ej i prostitutionen ett ondt? Hvem hyser ej den önskan, att släktet skall förädlas, så att denna kräftskada må försvinna. Äntligen har Federationen: 3) som sitt mål *afskaffandet af prostitutionskontrollen* eller, såsom dess ursprungliga engelska titel karakteristiskt angifver, »afskaffandet af styrelsernas reglementering af prostitutionen». Målet är här ytterligare begränsadt och därmed ock deltagandet för föreningens sträfvan. Svårigheten i frågans lösning tilltager och behovet af en vetenskaplig lösning stiger. Hjärtat styrer i de första punkterna ensamt; förståndet måste nu rådföras närmare, ehuru därmed hjärtats ledning af hufvudproblemet ingalunda bortfaller. I denna tredje punkt uppstå svåra meningsskiljaktigheter, i det de allra flesta erfarne läkare måste *för tillfället* motsätta sig Federationens sträfvan i fråga om besigtningens upphäfvande.

Att detta motstånd af Federationens vänner och befrare skall illa upptagas är naturligt, då dessa kanhända just hos läkarne påräknat ett stöd för sina bemödanden. Också beklagar sig fru Butler (den egentliga stiftariinnan af föreningen) öfver det motstånd hon af läkare rönt, och kallar detta motstånd »orättvist» och »enfaldigt». Denna dom är dock tämligen förhastad och äfven den »orättvis», hvilket man i stridens hetta emellertid förbiser och icke betänker, att man sålunda utslungar beskyllningar, som äro alldeles obevisade.

Man glömmer, att, vore läkarne ej drifna af den sånt vetenskapliga och humana anden vid behandlin-

gen af dessa frågor, vore de råa egoister, intet vore för dem *förmånligare* än kontrollens upphörande, all den stund den därmed ökade smittan medförde ett desto större antal patienter till den enskilde praktikern, som därigenom fick desto större inkomster — i samma mån som ock styrelsernas kurhus och deras läkare fingo mindre patienter. M. a. o. privatläkarne skulle vinna och de officiella läkarne skulle vinna i personligt hänseende. Det är en bekant sak, att, då den veneriska smittan är oerhördt spridd i Nordamerikas Förenta Stater, där ingen kontroll finnes, läkarnes existens till stor del beror på inkomsterna däraf.

Ett exempel på vigten af en samvetsgrann och ärlig sträfvan hos läkaren i fråga om besigtning meddelar oss Jeannel i sitt bekanta arbete. I en fransk provinsstad hade (för ett par och 30 år sedan) borgmästaren anförtrott åt en läkare såväl vården om kurhuset som besigtningssbyrån. Denne, som följaktligen blef för allmänheten bekant som specialist för veneriska sjukdomar, fann sin fördel vara att ej på sjukhuset kostnadsfritt behandla de hemliga prostituerade, hvilka han var säker på att få som patienter förr eller senare i sin enskilda praktik. Följden af den släpphändthet, som han ådagalade, blef, att militärsjukhuset snart öfverfylldes med veneriska patienter till den grad, att myndigheternas förnyade klagomål gjorde en reform nödvändig. De okontrollerade prostituerade, som vid införandet af den nya organisationen befunnos smittade i en proportion af 50 på 100, blefvo snart så väl skötta, att proportionerna efter 3 år gick ned till 20 på 100, och samtidigt minskades de smit-

tade militärerna från proportionen 25 på 100 till 6 på 100.

Hvad beträffar den beskyllning, som också lika omotiveradt framkastas, att smittan genom själfva besigtningen skulle spridas, så föreligger här en lika så obevisad som oantaglig beskyllning. Man känner, mig veterligen, intet härom. Det är helt enkelt en tendensanklagelse. Å ena sidan äro de prostituerade själfva ytterst angelägna om att hålla sig rena vid besigtningen; och å den andra råder öfveralt den största renlighet vid dessa undersökningar. Ett eller flera kvinliga biträden skölja instrumenten mellan hvarje fall; läkaren tvättar sig snart sagdt oafslåttigt; svampar användas ej, utan bomullslappar eller penslar, som bortkastas efter hvarje användande, m. m. Öfveralt där jag bevistat dessa besigtningar, Stockholms besigtningebyrå inbegripen, har jag kunnat bevitna samma ordning och renlighet, samma allvar och sakkunnighet. Jag tror humaniteten kan göra bättre än att i öfveriladt nit utslunga nedsättande beskyllningar mot samhällsmedlemmar, som ofta, alt under det de tadlas, kanske utöfva storverk i mänsklighetens tjänst.

Vi ha sett huru fru Butler beklagat sig öfver att hafva blifvit illa behandlad af läkarne. Men huru uppträder nu Federationen själf? Jo, sedan den sett, att läkarne måste vara med för att behandla frågans hygieniska sida, har den sökt få ett antal »doktorer» med sig — och den pekar gärna med en viss stolthet på deras namn bland medlemmarne i de skilda sektionerna — och vidare har den grundat ett offentligt organ för sin verksamhet: *Le Bulletin continental*. Med denna tidskrift uppträder nu Federationen för

sitt mål; och för så vidt det gäller dess allmänna sida, dess moraliska kärna, så är förvisst detta organ af utomordentlig vigt. Men slår man öfver och ingår på en fiendtlig qvasi-kritik af läkarekonsten, så är fara för att Federationen utsätter sig för ett mera berättigadt hån än fru Butlers öfver de engelske läkarne. Att ha ett par läkare till medlemmar betyder intet. Det finnes skickliga läkare och oskickliga läkare. Det finnes sådana, som studerat medicinen fullständigt och som ansett, att kännedom om de veneriska sjukdomarne är oundgängligen nödvändig för hvarje läkare; och det finnes sådana, som icke anse sig behöfva den. Jag känner en pietistisk läkare, som då han var nära att sluta sina studier yttrade, att han »aldrig skall anse sig skyldig att befatta sig med de veneriska sjukdomarne, som människorna ådraga sig genom sina synder».

Federationen har genom sina »beslut» uttalat, att »den obligatoriska läkarebesigtningen är en *skymf mot kvinnan*, och fullbordar hennes undergång genom att utplåna den blygsamhet, hon ännu möjligen eger»; samt vidare att »reglementeringen af prostitutionen är ett *stort hinder för framgången af räddningsförsök*, emedan inskrifningen i polisen och läkarebesigtningen stå i strid med hvarje känsla af *kvinlig blygsamhet, hvilken aldrig är fullkomligt utplånad hos någon kvinna*».

Detta vitnar om brist på erfarenhet såväl om räddningsförsöken som om den kvinliga blygsamheten hos flertalet af de prostituerade. Hvad räddningen från deras bana beträffar, så meddelar jag straxt nedan de resultat, som besigtningsbyråerna vunnit under en

följd af år. Och hvad besigtningens demoraliserande inflytande angår, så har jag däremot att invända, att den blygsamhet, som tillåter en kvinna att vara prostituerad, omöjligt kan såras af läkarebesigtningen, som är en följd af hennes yrke. Hvad somliga kunna säga därom till fromma människor, som söka på religionens väg inverka på dem, och i hvad grad förställning och hyckleri användas vid dessa samtal, lämnar jag därhän. Men jag håller mig till de samstämmade erfarenheter, som läkarne och den manliga delen af publiken samlat, och som medför en alldeles motsatt uppfattning mot Federationens i detta afseende. På Stockholms mest besökta öppna platser har jag bevitnat scener af de mest skamlösa attacker af offentliga kvinnor på tysta och oförvitliga förbigående män; och i besigtningsbyrån har man gjort bedröfliga erfarenheter af den fullständigaste brist på all känsla af blygsel. Må ingen missförstå mig härvid och tro, att jag glömmer männen och deras förfärliga skuld i det skildrade förhållandet. De äro förvisso den förnämsta anledningen därtill; och om man måste anse, att de prostituerade sakna blygsel, så måste man ock tillstå, att männerna ofta sakna denna känsla i vida större grad, ja att skamlösheten bland män anträffas i samhällslager, där man aldrig skulle väntat att finna den och ofta anses rent af tillhöra »goda ton». Det var sålunda ej för att nedsätta den prostituerade kvinnan jag framhöll den erfarenhet man gjort om vissa moraliska lyten, utan blott för att visa, det välvilliga människor misstagit sig i någon mån och ej kunna framhålla kvinnans blygsamhet betraktad som en oförytterlig moralisk egendom hos henne såsom grund för ett på-

yrkande af besigtningens afskaffande. Att kvinnan i allmänhet står högre i moralitet än mannen, torde ingen erfaren människa kunna neka; men denna allmänna sats får ej förblinda oss eller låta någon antaga, att osedliga kvinnor ej finnas. Dessvärre kunna köns-laster få insteg i kvinnohjärtat utan att förförelser från mannens sida varit anledning därtill, och exempel saknas ej, att kvinnor förfört oskyldiga ynglingar.

Man torde helt visst kunna anse, att de flesta prostituerade ej betrakta besigtningen med synnerlig fasa, utan anse den tämligen likgiltig.

Utän att allvarliga skäl finnes för besigtningen af prostituerade skulle den naturligtvis aldrig ha kunnat genomföras och försvaras. Skälen äro hufvudsakligen: 1) att de drifva prostitutionen som yrke och sprida dels härigenom, dels på grund af fysiska skäl smittan i vida större grad än män; 2) att kvinnan omöjligen kan besigtiga sig själf, hvarför smitta kan finnas en lång tid utan att hon har aning därom.

Att yrka på *likställighet* könen emellan — en tendens, som blifvit modern genom vissa onaturliga emancipationsförsök — och fordra, det männen också skola underkastas besigtning, vitnar om oerfarenhet. Hvem drifves till besigtning? Endast den prostituerade, på *sitt yrke lefvande* kvinnan. Hvilka män skola därför enligt jämlikhetsprincipen besigtigas? De prostituerade, endast de, om sådana finnes. Uppdagades dylika, så lider det intet tvifvel, att de inskrefvos i polisen och ålades besigtning.

Emellertid har staten gått ett steg längre, då den redan ålagt militären besigtning, en åtgärd, som ledt till särdeles godt resultat. På många ställen har man

infört reguliera besigtningar på arbetare i större fabriker, men det är tydligt, att, då de ej kunna sequestreras, åtgärden måste förfela sitt mål: den veneriska smittans hämmande. Annat vore, om ett tillräckligt antal sjukhus funnes, der veneriska patienter vårdades kostnadsfritt. I så fall skulle utan tvifvel besigtning af män, synnerligast verkstadsarbetare, matrosar m. fl., kunna förordnas. Synnerligen nödvändigt är att söka underkasta sjöfarande besigtning, då de i betydlig grad sprida smitta till olika länder. Också har man framkastat förslag till lagar i detta hänseende, som skola diskuteras på internationela kongresser.

Likavisst som staten reglerar andra smittosamma sjukdomar och ålägger karantän och andra skyddsmedel (t. ex. vaccinationen), alldenstund de smittosamma sjukdomarne ej *endast* gälla individet, utan hela samhället däraf allvarligt hotas; likavisst har staten — gentemot Federationens uttalade »beslut» — *rättighet att reglera prostitutionen*. Detta är intet »ingrepp på allmänna friheten och rätten», såsom Federationen anser. Det är *allmän hälsovård*. Lika mycket ingrepp på friheten är ju, att polisen ålägger husegare att på bestämda tider låta tömma afskrädes-tunnor m. m. dyl.

Det fullständiga upphäfvandet af alla lagar och förordningar angående smittosamma sjukdomar — hvarmed naturligtvis sammanhänger upphäfvandet af alla officiela föreskrifter om karantän vid koleraepidemier, om åtgärder mot smittkoppor m. m. — fordra de för prostitutionskontrollens borttagande ifrande engelska »abolitionisterna» icke blott i den sårade kvinlighetens namn; nej, de gripa äfven till politiska principer för

att tvinga statsmakterna till foglighet. I den individuella frihetens namn stödjade de sig på den engelska konstitutionens gamla urkund: *Stora Frihetsbrevet* af 1215 och framhålla ständigt den individuella frihetens princip som en hörnsten i den abolitionistiska agitationen.

Vi skola nu af statistiken hämta de egentliga bevisen för den bland läkarne rådande teorien om prostitutionskontrollen och kunna ej annat än djupt beklaga dem, som af obekantskap med hvad en vetenskaplig bevisföring fordrar eller i ett förblindadt nit för ett högt moraliskt mål förbise de verkligheter, som finnas och som ej låta betvinga sig annat än medelst den allmänna kulturens och det allmänna välståndets höjande och spridande.

I Bordeaux hade utaf 307 hemligt prostituerade, som inskrifvits mellan 1863 och 1866, 241, d. v. s. 78 %, varit smittade med veneriska sjukdomar en eller flera gånger *före* inskrifningen, såsom de själfva erkänt.

I Paris befunnos under de 15 åren 1855—1869 i medeltal blott 4,3 smittade af 1,000 besigtigade inskrifna prostituerade, men icke mindre än 266 på 1,000 af hemliga prostituerade.

I Bordeaux voro under de 4 åren 1869—1872 i medeltal 12,1 smittade af 1,000 besigtigade inskrifna prostituerade, under det 209 på 1,000 voro smittade bland de hemliga prostituerade.

I Lyon var åren 1867—1869 förhållandet för de inskrifna som 18 : 1,000 och för de hemliga som 220 : 1,000.

Vi finna sålunda, att de hemliga prostituerade

kunna anses smittade på somliga ställen 12 gånger, på andra 17 gånger, ja 60 gånger mera än de inskrifna prostituerade.

Men ej nog med att antalet af smittade fall är så betydligt större bland de hemliga än bland de inskrifna; fallen äro ofta af vida svårare slag hos de förra än bland de senare och fordra i allmänhet längre behandlingstid. Prof. E. Ödmansson har i en uppsats: *Statistiska notiser från Stockholms stads och läns kurhus*,* däri en mängd viktiga fakta blifvit samlade, framhållit, huru man genom inskrifningen af de prostituerade i besigtningebyrån numera sällan ser de svårare och vederstyggligare formerna af den veneriska smittan, hvilka förr voro helt vanliga. De äldre läkarne, som varit anställda vid vår besigtningebyrå och som sett tillståndet före dess inrättande 1859, afgifva ett alldeles liknande omdöme. Parent Duchatelets åsigt var, att »de prostituerade, som underkastats polisens kontroll, blott förete obetydligheter i jämförelse med dem, som ej äro underkastade den- samma».

Jeannel angifver för Bordeaux, att under de 10 åren 1862—1871 var behandlingstiden å sjukhuset för veneriska i medeltal 22 dagar för de inskrifna och 30 dagar för de hemliga prostituerade. För Lyon var förhållandet 1867—1869 i medeltal 38 dagar för de förra och 45 dagar för de senare.

Den hemliga prostitutionen har alltid betydligt tilltagit efter revolutioner, krig, världsexpositioner m. m. Iakttagelser af detta slag ha blifvit gjorda i Frankrike

---

* Se *Nord. Medic. Arkiv*, 1875.

efter den stora franska revolutionen, efter 1814 och 1815, efter 1830 och 1848 samt efter Pariserexpositionerna 1855 och 1867.

Bland de viktigaste närmare *orsakerna* till prostitutionen måste vi, näst de allmänna predisponerande orsakerna eller könsinstinkten samt råheten och obildningen, anse *nöden* intaga främsta rummet. Prof. Ödmansson visar detta i den nyssnämnda uppsatsen på ett slående sätt. »Man finner», säger han, »att de två åren 1839 och 1869, då sjukdomsfrekvensen i proportion till folkmängden var störst, ej blott föregingos af *dåliga skördar*, utan att dessa, liksom de näst föregående åren 1838 och 1868, utmärka sig genom det *lägsta antalet af ingångna äktenskap* under århundradet, den *lägsta nativiteten* (med frånseende af 1809), samt att i afseende å *tjufnadsbrottens* mängd i förhållande till befolkningens storlek 1868 är det tredje i ordningen och 1838 det femte, från 1830 räknadt.» Enahanda var förhållandet för åren 1832, 1842, 1846 och 1852, som alla föregingos af mer eller mindre dåliga skördar. Efter 1869 blefvo skördarne bättre och 1872 finna vi antalet af de till vård å alla kurhusen i Sverige intagna veneriska sjuka vara 4,058, under det deras antal var 6,396 år 1869.

Låtom oss nu se till huru Federationen i sin Bulletin Continental handskas med statistiska siffror för att bevisa besigtningens icke allenast betydelselöshet, utan rentaf *skadlighet*. Man har t. ex. kritiserat tvänne högst värderika afhandlingar af Dr. *Mauria* i Paris: *Diminution des Maladies Vénériennes* (1875) samt *Rareté du Chancre simple* (1876), där författaren meddelar statistiska redogörelser för den veneriska

smittans utbredning och visar, att den hemliga, d. v. s. okontrollerade prostitutionen i en högst betydlig proportion sprider smittan — en ny belysning till ett redan förut konstateradt faktum. Hans siffror, hemtade från Parisersjukhusens rika material, visa sålunda, att af 4,745 fall, där man kunnat spåra källan till smittan, 4,012 meddelats af icke inskrifna prostituerade och endast 733 af inskrifna. Vidare finner man af en annan statistik, gällande syfilis ensam, att af 1,633 analyserade och väl kända fall 1,414 blifvit meddelade af icke inskrifna prostituerade och endast 219 af inskrifna. I och för sig tala dessa siffror redan tillräckligt, då de nämligen omedelbart utvisa, i hvilken utomordentlig grad den okontrollerade prostitutionen måste ha öfverhand öfver den kontrollerade. Men då det gäller, att i denna fråga veta, i hvad grad *ett lika antal* af besigtigade och obesigtigade kunna meddela smitta, måste en särskild jämförande statistisk beräkning anställas. Detta har en from, men oaktsam räknemästare sökt göra till nytta för Federationens sak. Då man vet antalet inskrifna prostituerade i Paris och låter det gälla för de angifna af inskrifna prostituerade meddelade fallen af smitta, måste man naturligtvis söka finna equivalensen för de af icke inskrifna prostituerade meddelade fallen i det totalantal af det senare slaget kvinnor, som finnes i Paris. Ett vilkor är naturligtvis att vara mycket samvetsgran i så svåra frågor, som af sakens natur hindras från en *exakt* lösning, då de icke inskrifna ju *ej kunna* till siffran vara verkligen kända, blott antagligtvis bestämmas. Hvilken blir nu måttstocken för uppskattandet af deras ungefärliga antal? Uppenbarligen ingen

annan än en sannolikhets beräkning efter antalet af de icke inskrifna prostituerade, som årligen anträffas utöfva sitt yrke.

Nu har man emellertid ofta alldeles icke hållit sig till någon bestämd definition på »prostituerad» utan ofta såsom sådan ansett en hvar, som står i könsförhållande till män utom äktenskapet — en fullkomligt falsk mening, som ju hvad somliga länder beträffar skulle kunna förvandla en stor del af befolkningen till »prostituerade», därför att ett stort antal kvinnor äro konkubiner. Med prostituerad förstås endast den, som offentligt och utan egentligt eget val lefver på försäljandet af sin kropp till konsumgänge med hvem som helst; och hvad särskildt de icke inskrifna beträffar, är just denna sista omständighet eller att prostitution är ett *yrke* för lifsuppehållet af den yttersta vigt att afse. I fråga härom kunna endast de i alla afseenden *jämförbara* individerna uppställas i en matematisk eqvation, om slutledningen skall vara sant logisk och vetenskaplig. De jämförbara individerna äro här *endast* de, som medföra ständig, d. v. s. daglig risk att smitta andra, eller de, som ständigt utbjuda sin kropp till allmänheten.

Hvilket är nu antalet af sådana prostituerade i Paris. Federationens ifrågavarande räknemästare angifver det till icke mindre än 30,000 i enlighet med ett par franska författares gjorda *antaganden*, men ej i enlighet med någon sorts verklig beräkning. Man har vid närmare granskning funnit, att denna siffra är i utomordentlig grad öfverdrifven och att detta antal är minst det tredubbla, kanske det tre- eller

fem-dubbla af de okontrollerade egentliga prostituerades verkliga antal. De, som uppgifvit deras antal till 30,000, ha därvid ej utgått från någon afgjord definition på prostituerad utan blott afsett alla slag af kvinnor, som ej äga tillräcklig stadga samt sådana — hvaraf hvarje större stad räknar ett betydligt antal — som stå i könsförhållanden till några få män samt äntligen verkliga konkubiner.

Jeannel har egnat stor uppmärksamhet åt detta särskiljande af de olika kategorierna af kvinnor, hvar till män stå i könsförhållanden, och har kommit till resultat, som äro egnade att höja våra förhoppningar om sedernas förbättring i motsats till de siffror, som en ologisk fantasi visat sig kunna framställa. (Maxime Du Camp antog sålunda de prostituerades antal i Paris till 120,000). Han framhåller att, då blott ungefär 2,000 okontrollerade prostituerade årligen anhållas af polisen, skulle, om antalet af dem vore 30,000, blott 1 på 15 blifva uppdagad, hvilket är fullkomligt otänkbart i betraktande af den erfarenhet, som polisbevakningen lätt förvärfvar sig i dessa förhållanden. Om man med en äldre polischef i Paris, Carlier antager, att de okontrollerades antal skulle kunna anses ungefär 5 gånger så stort som de anhållnas (mest på grund af alla svårigheter vid utförandet af så ömtåliga värf), så blefve dock antalet af denna klass ej större än 10,000, en siffra, som Jeannel på grund af jämförande beräkningar inom de smittosamma sjukdomarnes statistik äfvenledes anser mycket öfverdrifven. Med ett ord, man *vet* ej det exakta antalet af hemliga prostituerade i Paris, men man har grundade skäl

att antaga att det icke på långt när går upp till 10,000.*

Låtom oss nu återgå till Mauriaes siffror och det bruk Federationens Bulletin gjort däraf vid en statistisk jämförelse. Man utgår från det rika fyndet af de 30,000 (hvarför icke hellre af de 120,000?) och så uppställas siffrorna i matematiska eqvationer, som se imponerande ut och ingifva förtroende.

30,000 okontrollerade skulle ha medfört 4,012 fall af smitta.

3,731 kontrollerade skulle ha medfört 733 fall af smitta.

Häraf följer, att:

1,000 okontrollerade förorsakat 134 sjukdomar.

1,000 kontrollerade » 210 »

Särskildt hvad den konstitutionela syfilis beträffar, hade sålunda

30,000 okontrollerade medfört 1,414 fall.

3,731 kontrollerade » 219 »

Häraf följer, att:

1,000 okontrollerade smittat i 47 fall,

1,000 kontrollerade » » 60 »

Resultatet är förkrossande som vi se: den »legaliserade prostitutionen» har vederlagt sig själf! Den sprider ju smittan i stället för att häjda den; enhvar kan se det — *af dessa siffror*. Ja; enhvar skulle se det än mer, om en än större orimlighet blifvit begän-

* I Berlin har man gjort en liknande erfarenhet. Det hade uppgifvits, att 20,000 prostituerade funnos där; men vid närmare granskning fann man, att deras antal, som drefvo prostitutionen som yrke, var ungefär 5—6,000 kanske till och med 8—9,000, hvaraf 2,386 under poliskontroll (1876).

gen, t. ex. om man tagit det större fyndet på 120,000 i stället för det mindre på 30,000.

Nu till den *sannolika* verkligheten, d. v. s. det *sannolika maximum* af verkligheten. Vi antaga i enlighet med Jeannel, att det finnes högst 10,000 okontrollerade prostituerade i Paris.

10,000 okontrollerade ha medfört 4,012 fall af smitta,

3,731 kontrollerade ha medfört 733 fall af smitta.

Häraf följer, att

1,000 okontrollerade förorsakat 401 sjukdomar,

1,000 kontrollerade » 210 »

Hvad syfilis beträffar, så hade

10,000 okontrollerade medfört 1,414 fall,

3,731 kontrollerade » 219 »

Häraf följer, att

1,000 okontrollerade smittat i 141 fall,

1,000 kontrollerade » » 60 »

Vi se häraf, att, äfven om vi antaga ett maximum, de okontrollerade sprida den veneriska smittan i Paris i nära nog *dubbelt* så stor proportion som de kontrollerade, och att syfilis, som är den farligaste af dessa sjukdomar, då den angriper människoslägtets hela konstitution, meddelas nära $2\frac{1}{2}$ gång mer genom den fria prostitutionen än genom den öfvervakade. De absoluta talen utvisa, att den veneriska smittan i allmänhet sprides i Paris $5\frac{1}{2}$ gånger och af syfilis $6\frac{1}{2}$ gånger så mycket genom okontrollerade som genom kontrollerade prostituerade.

Ett annat försök har blifvit gjordt af en Federations-medlem, en viss Dr Nevins, som företagit sig att söka bevisa, det prostitutionens reglerande i Eng-

land varit till den största skada. Men som hans lilla arbete är högst misstänkt, vanställer sakförhållandena och dessutom är i uppenbar strid med de officiella rapporterna, är all egentlig kritik däröfver fullkomligt öfverflödig. Må det vara nog, såsom exempel på Dr Nevins forskning, att han funnit, det *dödligheten* hos de prostituerade kvinnorna stigit från 9,8 på 1,000, som skall ha varit dess proportion före prostitutionslagens införande i England, till 23 på 1,000 efter 5—6 år. Men huru en jämförelse af detta slag *kan* anställas är obegripligt, då antalet af prostituerade i England före 1864 var fullkomligt okänt, följaktligen ock deras dödsprocent. Vidare uppgifver Dr Nevins, att en besigtningsslag varit tillämpad i Hongkong sedan midten af 1850-talet, men att icke desto mindre »antalet af de sekundära (syfilitiska) sjukdomarne äro betydligare i Hongkong än å någon annan engelsk armé-station.»

Vi ha emellertid ej blifvit upplysta om en fullständig prostitutionslag finnes i Hong-Kong; men detta hade varit nödvändigt att veta, då hvarje felaktighet i dessa förordningar medför de betänkligaste följder. Hvad vi emellertid veta är, att i det öfriga Kina finnes ingen prostitutionslag, att syfilis är mycket spridd bland de prostituerade därstädes och att den är af en för europeer ytterst farlig beskaffenhet, då den i allmänhet hos dem antager de svåraste former — under det den kinesiska rasen har den i dess mildaste former.*

I England hade prostitutionen tillåtits att ända intill 1864 existera utan all kontroll. Falsk frihets-

* Se Morache: Peking et ses Habitans, Paris 1869.

känsla och falsk sedlighetskänsla tillstodde en utveckling af osedlighet och en spridning af veneriska sjukdomar bland engelsmännen, som om hade man föresatt sig att fördärfva hela rasen. Har något varit en s. k. »legaliserad prostitution», så var det sannerligen prostitutionen i England före 1864.

En blick på de fasaväckande siffrorna öfver den engelska arméens hälsoförhållanden visar oss, synnerligast om de jämföras med andra länders, i hvilken grad nationen måste ha varit angripen af venerisk smitta. Enligt officiella rapporter var proportionen af smittade i det förenade konungarikets armé från 1860—1865 icke mindre än 325 på 1,000, det vill säga nära nog *hvar tredje man* var smittad.

I Preussen räknades 1867, då ännu prostitutionslagen tillämpades i hela sin stränghet, endast 62 veneriskt smittade på 1,000 man i armén, eller ungefär *hvar femtonde man*.

I Österrike, där ett ofullständigt prostitutionsväsen följes, räknades 1868 112 veneriska på 1,000 man. I Nordamerikas förenta stater, där ingen kontroll finnes, räknades 1869 134 veneriska på 1,000 man.

Bordeaux lämnar oss ett slående bevis på verkan af kontroll öfver prostitutionen. År 1858 voro af dess garnison 255 man af 1,000 smittade; 1859 omorganiserades prostitutionsväsendet och omedelbart därpå sjönk proportionen år från år och var 1862 blott 64 på 1,000. 1862—63 förändrades förordningarna, den kontrollerade prostitutionen upphäfdes, den hemliga prostitutionen utvecklades allt mer och proportionen af smittade militärer steg till 81 på 1,000 år 1863. 1864 ny förordning i prostitutionslagen med förbättrad

ledning; antalet smittade bland militären föll och var åren 1864, 1865 och 1866 respektive 53, 37 och 43 på 1,000. Från 1867 öfvergick bevakningen från polisen till kommunala förvaltningen, kontrollen slappades; statistiska redogörelser, råd, förslag af besigtningebyråns läkare beaktades ej — och smittan steg igen och proportionen bland militären blef 1867, 1869, 1872 respektive 72, 99 och 104 på 1,000.*

Engelska regeringens uppmärksamhet på den fara, som hotade från prostitutionen, framkallades af de statistiska siffrorna öfver tillståndet i armén: man fick ögonen öppna på den möjlighet, som stod för armén, att den engelska rasen kunde väsentligen minskas i kraft och att missbruk af friheten kunde leda till de allvarligaste intressens ruin. Statistiken visade, att den engelska landtarméns styrka genom den veneriska smittan led en årlig förlust, som var lika med 7 dagars tjänst och att flottans årliga förlust af samma orsak var lika med en fullständig besättning af ett krigsskepp af första rang. Den rätta källan insåg man lätt; och följden blef 1864, 1866 och 1869 års prostitutions-förordningar för de förnämsta militärstationerna.

Förgäfves sökte en för ändamålet stiftad kvinno-förening med miss Nightingale och miss Martineau i spetsen att i den förorättade kvinnans namn få prostitutionslagarne upphäfd. Föreningen, som utgör den egentliga början till den 1875 instiftade allmänt europeiska »Federationen för prostitutionens upphävande», framlade sitt ädla, men ovisa förslag för underhuset, som emellertid i maj 1873 tillbakavisade det-

* Se Jeannel: La Prostitution 1874, sid. 427.

samma, då kammaren var öfvertygad om nyssnämnda förordningars nytta, såsom det ock bevisats af de årliga siffror, som föreläggas densamma.

Den ifrågavarande kvinnoföreningen tycktes ha glömt eller ej vetat utaf, att långt förrän besigtning af de prostituerade kvinnorna påbjöds i England, soldater och matrosar varit underkastade besigtning. Men man hade kommit till den vissheten, att intet förmådde häjda den veneriska smittan förr än de prostituerade ställes under offentlig kontroll.

Af rapporterna till underhuset framgår bland annat, att intill slutet af 1872 icke så få prostituerade genom polisens åtgöranden öfvergifvit sitt yrke; vidare, att de minderårigas antal bland de prostituerade högst betydligt förminskats.

Statistiken för åren 1864—1872 visade endels den veneriska smittans oerhörda utbredning bland de inskrifna prostituerade, men också kontrollens betydliga verksamhet. På 1,000 besigtningar voro 1864, 1865 och 1866 smittade respektive 600, 762 och 664; och 1870, 1871 och 1872 respektive 81, 75 och 84. Minskningen var oerhörd; men hvilken hög grad af smitta det ännu fans, synes först af en jämförelse med andra, än bättre kontrollerade ställen. Sålunda fanns samtidigt i Paris 15—16 smittade på 1,000 besigtningar af inskrifna prostituerade; i Bordeaux 12 och i Lyon 20 på 1,000. Den stora utbredningen af smittan i de engelska städer, som blifvit ställda under kontroll, förklaras genom den ständiga ankomsten af smittade kvinnor från andra ej kontrollerade orter.

Rapporterna framhålla vidare, huru som på många orter med den nya prostitutionslagens införande de

offentliga oordningarna och skandalerna minskats i högst betydlig grad (t. ex. i Southampton och Dovres), huru som en undervisningsskola blifvit förbunden med sjukhusvården af de prostituerade, däri välgörande damer deltaga, och huru som ett stort antal återvänt till sina familjer eller inträdt i skyddshem, t. ex. åren 1870, 1871 och 1872 tillsammans 1,428. Många unga flickor, som polisen sett i dåligt sällskap och på sämre ställen, hade ändrat sig själfva af blotta medvetandet att vara observerade af polisen och af fruktan att kallas till besigtning. De prostituerades hela uppförande hade i allmänhet mycket förbättrats; de hade låtit sig humaniseras och ofta blifvit rörda af såväl polisens mildhet som sjukhusens barmhärtighet. Ständigt söker man förmana de prostituerade och uppmuntra dem till förändring af lefnadssätt. En artikel i förordningen säger, att hvarje prostituerad, som »upphört att lämna sig åt den offentliga prostitutionen och under tre månader ådagalagt en god vandel, är af lagen befriad från besigtning». Denna kompletteras med följande artikel, som är uppsatt i sjuksalarne: »Hvarje sjuk, som allvarligt önskar förändra sitt lefnadssätt, behöfver blott omtala sitt goda beslut, då hon erhåller hjälp och ledning för att få inträde i ett skyddshem eller återvända till de sina eller få en plats vid utträdet från sjukhuset.»

I Devonport har man infört undervisning i tillverkning af kläder för fattiga barn. I Cork, där de prostituerade varit af lägsta slag och där många af dem stå i förbindelse med tjuftar och banditer, hade på tre år 130 återvänt till de sina eller inträdt i skyddshem och endast 6 återfallit i fördärfvet.

Hvad resultatet å trupperna beträffar, så upplyser oss rapporten af den 8 maj 1873 om följande. År 1864, som tages såsom utgångspunkt, alldenstund de äldre förhållandena då ännu voro rådande, räknades tillsammans å alla 28 militärstationerna 108,6 syfilitiska man på 1,000. Vid de 14 stationer, som underkastats den nya besigtningsslagen sjönk proportionen så betydligt, att det 1872 räknades blott 54,2 syfilitiska på 1,000, motsvarande en minskning af 54,4 på 1,000. Vid de stationer åter, som ej underkastats besigtning, räknades 1872 icke mindre än 123,1 syfilitiska på 1,000, motsvarande en ökning af 14,5 på 1,000, d. v. s. skillnaden mellan de båda slagen af stationer var 68,9 syfilitiska, som de icke kontrollerade stationerna räknade mera än de kontrollerade för hvar 1,000 man.

Turin har att uppvisa enahanda resultat af prostitutionens ordnande, som skedde genom förordningarna af 1855 och 1857, hvilka den bekante Dr Sperino till stor del redigerat. Åren 1850—1853 räknade garnisonen i Turin 204 veneriska på 1,000 man. År 1858 finna vi proportionen ha nedgått till 91 på 1,000.

Den engelska Federationsafdelningen har genom en fanatism, som erinrar om puritanernas på Cromwells tid, lyckats förmå det engelska parlamentet att 1883 upphäfva de prostituerades obligatoriska besigtning. *Bulletin continental* har härom meddelat segerbulletiner, som emellertid visa, att man alt jämt haft föga understöd från läkarnes sida, men desto mera från biskoparnes och — frälsningshärens. Vid ett stort möte, som Federationen höll i Exeter Hall i

London den 6 Februari 1884, skall det enligt Bulletin continental ha varit en imponerande syn att se mrs Butler sitta på estraden mellan biskopen i Bedford och mrs Booth, hustru till frälsningshärens ryktbare general.

De engelska militärläkarne ha hösten 1884 visat, att de veneriska sjukdomarna tilltagit i antal i de distrikt, där undersökningen af de prostituerade blifvit upphäfd och ha dessutom ådagalagt, att vissa statistiska utredningar, som motståndarne till prostitutionskontrollen anfört i sina petitioner till regeringen och parlamentet, varit felaktiga. Detta kunde dock ej i parlamentsdebatten ådagaläggas, hvarför Federationsmotionen segrade (med 182 för och 110 mot).

Engelska regeringen ansåg sig dock ej kunna gifva underhusets beslut af den 20 April 1883 om upphäfvandet af de prostituerades obligatoriska besigtning laga kraft, utan har krigsministern i stället framställt ett *lagförslag om instängning å sjukhus*, som, alt under det artikeln 11 godkänner underhusets beslut, genom artikeln 2 och 5 helt och hållet kringgår det samma och stärker de förut gällande förordningarna om smittosamma sjukdomar. Han har vidare (Maj 1884) föreslagit, att regeringen skulle undersöka, huruvida ej vissa förslag af en kunglig komité af 1871 kunde tillämpas »med hänsyn till truppernas och allmänhetens hälsotillstånd».

Den obligatoriska besigtningen skulle genom dessa förslag bli en oundviklig följd, trots parlamentets beslut, ty de gå ut på att i vissa sjukhus instänga personer behäftade med smittosamma sjukdomar, hvilket förutsätter besigtning.

Federationen var altjämt verksam efter sin parlamentariska seger d. 20 april 1883 och agiterade på det ifrigaste med möten, petitioner, skrifter m. m. för att slå motståndarne i parlamentet 1884. Adresser uppsattes till statsministern, krigs- och marin-ministrarne m. fl. med uppmaning att upphäfva alla lagar om prostitutionskontroll o. s. v. och man uppvaktade underhusledamöter med anhållan om understöd.

Men trots alla Federationens bemödanden fästade sig regeringen mera vid vetenskapsmännens skäl. Lord Dalhousie framställde våren 1884 i regeringens namn i öfverhuset ett lagförslag, som haft inrikesministern sir W. Harcourt till upphofsman och gick ut på att återställa sedes-polisen i hela konungariket. Krigsministerns förslag blef, synnerligast sedan en förändring medgifvits däri, ett intet mot detta förslag, som af Federationen betecknats som »ett brutalt verk», hvarför alt gjorts för att bekämpa detsamma.

Då detta tils vidare hvilat för att dock sannolikt åter med snaraste upptagas igen, är den stora abolitionist-frågan i England ännu väsentligen oafgjord.

Ett egendomligt skådespel får man nu bevitna i England: att hela landets politik skall göras beroende af Federationens program. Sällskapet har nämligen till Storbritanniens alla liberala valkomitéer, utsändt ett kraftigt cirkulär med uppmaning att det liberala partiet endast skall välja sådana kandidater till medlemmar af parlamentet, som godkänna förslaget att fullständigt upphäfva alla lagar om veneriska sjukdomar (se *Bulletin continental*, 15 Sept. 1884). Den, som ej går in härpå, han må eljest vara den bästa patriot och den mest upplysta politiker, skall enligt

Federationen ej anses värdig att vara folkrepresentant; men en fanatiker, som tjänar i »frälsningshären» och åtager sig att hålla tal om den förtryckta kvinnan och om gatslynornas sårade blygsamhet, men som genom sin okunnighet skulle kunna störta konungariket i elände medelst galna parlamentsbeslut, den skall följaktligen hedras med »de liberales» röster.

Som det synes har Federationen — med sina såväl statskyrkliga som frikyrkliga reaktionärer — ej synnerligen höga tankar om de liberales insigter, eller ock bygger den på en urartning inom politiken, som drifver många att lofva valmännen hvad som helst, blott de tillfredsställa deras fåfänga att bli riksdagsmän. Sådant kan nog ske.

Federationen, som ej underlåter att hota regeringen med förlust af sin popularitet och sin ställning vid kommande allmänna val, hade säkert handlat mera konsekvent, om den endast hållit sig till forntidens och ej till framtidens representanter.

Det parlamentariska systemet, som låter alla frågor afgöras med majoritetsbeslut, är utan tvifvel särdeles egnadt att locka Federationens vänner att fresta lyckan med att försöka medelst *antalet* såsom sådant rå på *forskningen*. Metoden är visserligen revolutionär, men måhända utgår man från satsen: ändamålet helgar medlen.

Men de sociala frågorna äro i allmänhet af så invecklad natur, att de måste belysas af vetenskapen för att rätt lösas och de kunna ej af hvem som helst bedömas. Också veta vi ju, huru regering och riksdag i alla länder ofta hänskjuta viktiga och svårlöstare frågor till vetenskapsmäns, akademiernas och komitéernas

utredning. Våra gemensamma, samhälliga förhållanden få ej vara beroende af folkrepresentanternas subjektiva tycken. Vi skola tvärtom motverka alla godtyckliga viljor och städse fordra *vetenskapliga skäl* och stödja oss på *sann erfarenhet* i alt.

Federationen framhåller såsom ett hufvudskäl för parlamentet att votera efter dess mening, att sedan 1869 öfver 15,000 petitioner med tillsammans nära 2 $\frac{1}{2}$ millioner underskrifter (om samma personer flere gånger på dessa 14 år tecknat sig på petitionslistorna, säges ej) fordrat ofördröjligt och ovilkorligt upphäfvande af alla lagar och förordningar om smittosamma sjukdomar, under det blott 74 petitioner med nära 4,000 underskrifter fordrat bibehållandet af dessa lagar och förordningar.

Att deras upphäfvande yrkats af 4,300 *prester* tillhörande engelska kyrkan, framhålles ock såsom ett synnerligen vägande skäl.

Mig synes, att just denna senare omständighet häntyder på, att man varit tvungen att vända sig till okompetenta personer att underskrifva petitionslistorna mot prostitutionskontrollen och att dessa skulle betydt vida mera, om de i stället innehållit namnen på 4,300 *läkare*.

En enda grundlig afhandling af en vetenskapligt bildad läkare, som tager hänsyn till de uppgifter, som samvetsgranne specialister i detta ämne meddelat, betyder mera än alla petitionslistor från både 2 $\frac{1}{2}$ och 10 millioner i denna sak oupplysta människor.

Att inlåta sig på en genomgående granskning af alla de böcker eller tidskriftsartiklar, som skrivits för eller emot prostitutionskontrollen, är ej någon nöd-

vändighet för att numera kunna fälla ett sant omdöme öfver detta ämne, ty redan finnas tillräckligt många noggranna utredningar och sanningsenliga upplysningar, hvilka icke kunna vederläggas af några nya rön eller resonsemanger. Det förhåller sig med prostitutions-frågan liksom med hvarje annan fråga, som är föremål för empiriska undersökningar: en enda fullt exakt utredning eger bindande kraft, under det aldrig så många undersökningar, som i något enda afseende varit felaktiga, betyda absolut intet. Det är sorgligt, att så många af de undersökningar, som utgått från Federationen och dess bundsförvandter, höra till denna senare kategori, hvarför en vetenskaplig granskare ej kan känna sig förpligtad att upptaga flertalet af dem till närmare skärskådande.

Federationens i grund och botten varmhjärtade och ädla sträfvan har vidare grumlats af åtskilliga medarbetare, som af politiska skäl, d. v. s. för att befordra sina intransigenta och revolutionära planer, angripa prostitutions-kontrollen för att få tillfälle att angripa all samhällskontroll, och all myndighet såsom sårande för den oskänkbara friheten. Till dessa hör literatören Yves Guyot, redaktör för intransigent-tidningen »La Lanterne» (underhållen af en *tysk* bankir Meyer), hvilken 1882 utgifvit ett arbete *La Prostitution*. Svåriligen kan dock detta arbete påräkna en allvarlig granskning från vetenskapligt håll, då det altför mycket öfverflödar af obevisade påståenden och saknar den besinningsfulla undersökningens prägel, under det detsamma desto mera framstår som ett mönster för den revolutionära politikens utslitna fraseologi.

Det är väsentligen på grund af den ryktbara »Förklaringen af människans rättigheter» af 1789 som han bekämpar prostitutionskontrollen såsom »olaglig», och han anklagar sedes-polisen i Frankrike för de gröfsta brott mot lagarne, då den sänder veneriskt smittade till sjukhusen. Naturligtvis beklagar han sig själf öfver sitt martyrskap då han 1879 dömdes till sex månaders fängelse och 6000 francs böter för sina skandalösa angrepp på myndigheterna med anledning af deras åtgärder mot den veneriska smittan.

Om detta arbetes värde kan man få en föreställning genom följande citat: »Polisen begår alla dessa olagligheter, och har så småningom förstått att göra embetsmännen till sina medbrottslingar och tjänare. — Det finnes ett frimureri mellan alla, dem det åligger att tillämpa lagen — — de sönderrifva den med fulla händer och använda dess blad för att skydda sin verksamhet. Alltid de svages förtryck af de starkare, individernas af de styrande, alltid den gamla uppfattningen af samhället: å ena sidan herrar, å den andra undersåter, af hvilka de senare alltid äro ansvarige, de förre aldrig!»

»Undersökningen (af de prostituerade) kan blott upptäcka den mjuka chankern. Den göres under sådana omständigheter, att den är fullkomligt överksam, synnerligast med hänsyn till upptäckandet af syfilis. Det hastiga bruket af gemensamma instrument gör dessa till medel att sprida smittan. Undersökningen är ett angrepp på blygsamheten; den medför såsom följd moralisk nedsättning hos läkaren, som utför den och hos kvinnan som underkastas densamma.»

»De flesta läkare (i de franska provinsstäderna)

inbegripa under syfilis sjukdomar, som ej stå i något förhållande därtill. Man begagnar sig af tvångsmedel mot kvinnorna; nästan öfveralt behandlar man dessa patienter såsom brottslingar. I stället för att gifva dem en närande föda, som de behöfva, borttager man vinet från dem, såsom i Montpellier. Med förebyggande af den veneriska smittan menar man korteligen: förfölja kvinnorna, ej sköta de sjuka! Öfveralt erkänner man, att sedespolisen ej har som mål att inskränka prostitutionen, utan att organisera den!» (Se anförda arbete sid. 240, 306 och 567.)

Dylika resonnemanger fordra intet svar.

Men kostligt är att se den pietistiska Federationen strö rosor i sina skrifter (t. ex. Bulletin continental) för författaren pamflettisten och materialisten, hvars »så uppmärksammade arbete» tyckes ha blifvit en riktig bibel — förutom det att det på grund af sina naturalistiska och pikanta skildringar öfver bordeller, osedlighet m. m. tvifvelsutän varit en briljant affär (den har ock på kort tid sett flera upplagor). Huruvida denna bok förbättrat sederna, lämnar jag därhän, men jag anser sannolikt, att mångens moral därigenom blifvit undergräfd.

En egendomlig, ehuru högst karakteristisk företeelse är, att hr Guyots tidning La Lanterne, i likhet med andra systematiska revolutionstidningar i Paris, Cri du Peuple m. fl., offlåtligt i sina redaktionsartiklar angripa alla styrelseinstitutioner, i synnerhet polisen, sedespolisen inberäknad, men samtidigt i notisafdelningen meddelar en hel mängd tilldragelser, som utvisa ordningsmaktens nytta och polisens verksamhet för att skydda samhället mot brottslingar o. s. v.

Sedespolisen göres liksom läkarne rent af till en af anledningarna till osedlighet — men samtidigt omfattas, huru den bidragit att till straff befordra innehafvare af osedliga nästen m. m. (se t. ex. La Lanterne för d. 11 Juni 1884).

Må ingen tro, att jag anser sedespolisen felfri; tvärtom är jag öfvertygad att den mången gång har begått misstag och att många af dess agenter varit olämpliga för det svåra kallet och urartat genom dess otaliga frestelser. Detta ha ock flera kända allvarliga författare i ämnet framhållit, t. ex. d:r Jeannel. Jag påstår likväl, att sådana som könsförhållandena ännu i vår tid äro göra de denna institution nödvändig, att tillståndet skulle bli värre om alt öfvervakande af den offentliga sedligheten och prostitutionen borttoges och att smädeskrifveri om sedes-polisen ej är rätta medlet att motverka hvarken dennas brister eller prostitutionens förbannelse.

Poliskåren torde väl i de flesta europeiska länder få anses till det stora flertalet bestå af aktningvärda personer, hvilket emellertid ej utestänger möjligheten att en och annan medlem är dålig.

På samma vis finnes det vid sidan af skickliga och samvetsgranna domare, läkare, lärare o. s. v. oskickliga och försumliga; men detta utgör ej skäl att yrka på upphäfvande af domareämbetet, läkare- och lärarekallet o. s. v.

För hr Guyot tyckes, liksom för många andra ifrare mot prostitutionskontrollen, polisagenter blott vara tyranner och banditer, under det de prostituerade i allmänhet äro oskyldiga och förorättade lam. I sin jämlikhetsyra gör hr G. de prostituerade till ett med

Federationens ädla kvinnor. Med komisk pathos utbrister denne damernas riddare i sin bok om Prostitutionen (sid. 145):

»Jag ber de damer, som läsa mig vara så goda att medgifva, att de sålunda behandlade till undersökning afförda kvinnorna äro kvinnor *såsom de*, af samma slag *som de*, med nerver *som de*, med känsla, smärta och glädje *som de*, med omsorger och bekymmer *som de* !!!

* * *

Prostitutionsförhållanden i Stockholm.

För att närmare belysa flera af de viktigaste förhållanden inom prostitutionen och visa resultatet af statens kontroll däröfver, meddelar jag här några statistiska uppgifter från Stockholms besigtningsskyld, hvilka byråns kommissarie, herr J. Lindgren, beredvilligt lämnat i enlighet med de officiella rapporterna för de 14 åren 1871—1884.

Den noggranhet och utförlighet, hvarmed alla rapporter och journaler vid denna byrå alltid blifvit förda, förtjänar det största erkännande; därigenom erhålles ett viktigt bidrag till en vetenskaplig utredning af prostitutionsspörsmålet här hos oss och kan en hvar sättas i tillfälle att bilda sig ett objektift omdöme om detta så mycket diskuterade ämne.

	Vid årets början under besigtning	Första ggn inskrifna bland besigtningsskyld.	Åter anträffade och inskrifna	Summa
1871:	303	50	156	509
1872:	322	64	92	478
1873:	328	76	86	490
1874:	296	49	101	446
1875:	273	69	88	430

	Vid årets början under besigtning	Första ggn inskrifna bland besigtningsskyld.	Åter anträffade och inskrifna	Summa
1876:	264	109	95	468
1877:	295	132	96	523
1878:	339	133	123	595
1879:	360	117	154	631
1880:	396	120	172	688
1881:	417	91	165	673
1882:	395	123	172	690
1883:	413	113	193	719
1884:	451	73	187	711
Medeltal:	346	94	119	575

Fastän det absoluta antalet prostituerade på dessa 14 år vuxit med icke mindre än 200 i rundt tal, kan man ej säga, att detta utvisar en tilltagande prostitution i Stockholm, då befolkningen härstädes samtidigt vuxit proportionsvis än mera. Stockholm räknade 1871 138,000 och 1884 200,000 (i rundt tal), hvilket utvisar en tillökning med ungefär 50 %. De prostituerade voro 1871 509 och 1884 711, utvisande en tillökning af 40 %; hvadan en relativ minskning i deras antal egt rum. År 1871 fanns det en prostituerad på 271 invånare, år 1884 en på 282.

För 1877 finnes särskildt angifvet, att af de 132 för första gången inskrifna ej mindre än 81 eller 61 % voro smittade. Detta är således ett faktum, som fullkomligt öfverensstämmer med den öfveralt gjorda erfarenheten, att de okontrollerade prostituerade äro i hög grad smittade.

Af ofvanstående prostituerade blefvo

	sända till kurhuset	för följande antal skilda fall af smitta
1871:	188	290
1872:	146	231
1873:	169	271
1874:	150	244
1875:	180	310
1876:	220	407
1877:	211	374
1878:	255	428
1879:	298	539
1880:	329	587
1881:	319	547
1882:	289	507
1883:	294	505
1884:	271	466
Summa	3,319	5,706
Medeltal	237	407

Vi se af dessa siffror, att hvarje prostituerad blifvit sänd till kurhuset i medeltal 1,7 gång om året, d. v. s. att somliga blifvit ditsända 1 gång, men andra 2 eller flera gånger.

Dessa 14 års besigtning har sålunda uppdragat icke mindre än 3,319 smittade individer (= 237 årligen) med tillsamman 5,706 fall af smitta (= 407 årligen), som, om de ej medelst tvång, d. v. s. den regelbundna besigtningen, blifvit i rättan tid uppdragade, ofelbart skulle ha cirkulerat i den allmänna rörelsen en lång tid, innan de sjuka kvinnorna af sjukdomen själf nödgats draga sig från sitt yrke en tid för att kureras. Om vi blott antaga, att dessa 5,706

fall hade varit i tillfälle att meddela sig till andra under en enda vecka längre än som skett och att hvar och en af de sjuka kvinnorna blott smittat en person om dagen, så skulle ej mindre än ungefär 40,000 fall af smitta (= 2,857 årligen) ha kunnat meddelas under åren 1871—1884 *mera än som ändock redan skett.*

Detta om de hygieniska resultaten af besigtningen i Stockholm.

Den moraliska verksamheten har ej varit mindre. Ej må man föreställa sig, att besigtninginstitutionen *endast* afser att medelst en yttre undersökning konstatera om smitta finnes eller ej — fastän detta är dess mest synliga mål. En förmanande och varnande verksamhet är därmed också förbunden. Ej må man heller tro, att de nyinskrifna prostituerade blifva med våld släpade till besigtningsbyrån och där med kommanderingar utan vidare tvingade till att inregistreras och besigtigas. Innan hvarken det ena eller andra sker, förflyter vanligen en rätt lång tid, en eller annan månad, därunder byråns kommissarie allvarligt och vänligt talar och förmanar dem, sökande framfört förmå dem att återvända till ett hederligt yrke och varnande dem för den dystra framtid, som i annat fall väntar dem. Kommissarien utöfvar här en uppfostrares funktion; och huruvida resultaten varit lyckliga, skola vi snart öfvertyga oss om.

Först sedan den sig själf prostituerande kvinnan förnyade gånger blifvit på grund af sitt yrke enskildt kallad till kommissarien och ej låtit förmå sig att upphöra därmed, utan förklarat sig fortfarande ärna lefva däraf, kallas hon till poliskammaren för att där in-

skrifvas såsom prostituerad och åläggas att infinna sig på bestämda tider till besigtning. Dessa kvinnor, som sålunda bli inskrifna, äro därför att betrakta såsom för tillfället lägst stående. Men de ha ej blifvit *mera* prostituerade än förut, de ha blott förvandlats från mera farliga och fria prostituerade till *mindre farliga och öfvervakade* prostituerade.

Af rapporterna för 1871—1884 finna vi, att följande antal kvinnor genom besigtningebyråns åtgärder blifvit *afvända från prostitutionen*:

	Hemsända eller fått arbete utan att ha blifvit anmälda hos polisen.	Flyttat från Stockholm eller antagit annat arbete efter att ha varit prostit.	Antal af dem, som blifvit gifta.
1871:	164	75	—
1872:	116	73	4
1873:	45	103	8
1874:	30	80	7
1875:	23	82	10
1876:	19	89	3
1877:	19	74	2
1878:	38	137	8
1879:	16	95	3
1880:	42	129	10
1881:	54	141	8
1882:	97	160	12
1883:	117	130	5
1884:	91	147	7
Summa	871	1,515	87
Medeltal	62	108	6

Totalantalet af alla de kvinnor, som under dessa 14 år med sannolikhet öfvergifvit prostitutionen efter

att ha varit under kontroll af besigtningebyrån, utgör sålunda icke mindre än 2,473 (871 + 1,515 + 87) eller i medeltal 176 årligen. Men ej nog härmed; kommissarien och hans biträden ha enstämmigt uppgett, att *minst* ett lika så stort antal kvinnor som den första kategorien blifvit, utan att någonsin varit inskrifna i byrån eller besigtigade (då tillräckligt allvarliga skäl ej funnits), hemsända eller fått platser genom byråns bemedling och sålunda medelst föreställningar och en moralisk påverkan räddats från en farlig bana. Har man därför skäl att fördubbla antalet 871, så visar det sig, att det torde ha varit 3,344 kvinnor, som återvändt till ett stadgadt lif, eller 239 om året. Låt ock vara, att man ej känner allas öde sedan de lämnat byrån och att åtskilliga återfallit — om ej flera motiv samverkat för att göra dem karaktersfasta eller skaffa dem lyckligare omständigheter, som bära upp dem — ett särdeles stort antal kan man dock förvisso antaga ha genom beröringen med besigtningebyrån fått en tillräckligt nyttig lärdom, för att ej lockas tillbaka till prostitutionens förnedrande lif.

Den prostitutionkontroll, som jag afser och anser vara icke allenast nyttig utan tillsvidare oundgängligen nödvändig, består ingalunda uti despotiska anfall på hvarje person, som polisen kan *tycka* vara misstänkta, med arresteringar och rättsliga förhör samt reglementering af bordelltaxor och beskattningar m. m.; utan uti ett skyddande af den allmänna sedligheten och säkerheten medelst undertryckande af våldsamheter, bedrägerier och skandalösa uppträden samt uti en väl ordnad verksamhet för hämmandet af den veneriska smittans spridning, därvid ingen åtgärd mot enskilda

får af polisen vidtagas, som ej har fullt motiverade skäl för sig och som är reglerad af förordningar, hvilka omöjliggöra hvarje godtycklighet. Sålunda skulle aldrig någon arrestering kunna företagas af en okänd person utan att verkliga förbrytelser emot den offentliga sedligheten föregått; ej heller skulle en person, som misstänktes att drifva prostitution som yrke, kunna kallas till polisen förr än säkra underrättelser först vunnits och chefen för besigtningebyrån enskildt sökt öfvertyga sig om den ifrågavarande personens egenskap af prostituerad.

Af omätlig betydelse måste emellertid, vid sidan af den medicinska besigtningen och den yttre ordningens upprätthållande, en af välgörande samhällsmedlemmar ordnad väl inrättad moralisk verksamhet till förebyggande af prostitutionen blifva. Alla läkare och polischefer medgifva detta; alla önska de förvisso framgång åt dylika ädla företag, ingen strider däremot. Vi finna i många prostitutions-reglementen särskilda paragrafer, som röra de prostituerades moraliska vandel och som utvisa för dem möjligheten att återgå till hederliga yrken.

Det kan ju ej nekas, att, sedd i förhållande till mänsklighetens stora inre tilldragelser och dolda faktorer, besigtningen och hälsovården är en obetydlighet, som blott kan tillerkännas en *palliativ verkan* eller anses såsom provisoriska åtgärder. Men fastän underordnade äro dock dessa åtgärder tils vidare nödvändiga.

De förnämsta medlen för sedlighetens höjande, samt prostitutionens minskande, äro trenne: moralens förkunnande, d. v. s. spridandet af *religiositet*; upplysningens förkunnande, d. v. s. spridandet af

bildning, samt nödens upphäfvande, d. v. s. spridandet af allmänt *välstånd*. I den mån dessa trenne medel kunna verka bland den stora massan minskas prostitutionen; men först då religiositet, bildning och välstånd blifvit fullkomligt universela, kan den alldeles upphöra. När den tiden kommer, veta vi ej; men att den är mycket aflägsen är dess värre alt för visst — liksom ock att de tätare befolkade länderna, för ernäendet af ett oundgängligen nödvändigt välstånd, måste innan dess ha inskränkt sin numerära tillväxt.

Hvad som ädla och uppoffrande människor kunna i vår tid omedelbart göra för det afsedda målet, prostitutionens minskning, torde hufvudsakligen vara: att sluta sig tillsammans och bilda föreningar, med syfte att genom hopsamlade medel grunda tillflykts hem, däri värnlösa och vilsekomna unga flickor kunde vårdas; att i hemmen uppsöka de fattiga och dem man befarar vara dragna i prostitutionens nät; att anskaffa platser åt fattiga kvinnor utan sysselsättning, att lindra nöden i hemmen, sörja för särskiljande af könen i sofrummen, anskaffa sängar m. m.

Jeannel framhåller i likhet med den engelska nya prostitutionslagen att »vädjandet till de bättre känslorna hos de prostituerade och meddelandet af allvarliga råd före utgåendet från sjukhuset ej kan nog rekommenderas och gillas; men denna förrättning kan visserligen ej påräkna mycken framgång om den icke utföres af en from och hängifven person, som står utanför polispersonalen».

Att söka utbilda en sann och värdig allmän opinion om nyttan af afhållsamhet, om nödvändigheten af viljans stärkande genom föresatser och ett ihärdigt

arbete af enhvar i sin kallelse, och om den omätliga vigten af ett mera allmänt ingående af tidiga äkten-
skap — se där hvad som vidare bör göras för sed-
lighetens höjande och hvad som oförtöfvadt kan utfö-
ras i tal, skrift och handling.

I detta arbete kan också den förut här ofta be-
rörda förening som vanligen benämnes Federationen
gå hand i hand med alla hederliga och kunniga lä-
kare och påräkna fullt understöd.

Det vore därför ett önskningsmål att kunna för-
ena Federationens allmänna moraliska sträfvan med
medicinens enskilda, vetenskapliga verksamhet inom
samma område, hvarigenom hjärtat ju skulle gå hand
i hand med förståndet. Men huru skulle då en sådan
samverkan kunna ordnas? Det är frågan.

En sorglig erfarenhet gifver vid handen, att verk-
ligen goda afsigter kunna vilseleda till verkliga miss-
grepp och orättvisor. Federationens arbete för upp-
häfvandet af prostitutionen bestyrker denna erfarenhet,
då den synes vilja planmessigt *per fas et nefas* söka
motbevisa nyttan af besigtningen af de prostituerade,
hvilken besigtning af Federationens medlemmar snart
sagdt aldrig uppfattas annorlunda än^o som ett vilkor
för »legaliserad otukt» eller »legaliserad skörlefnad».
Man tror sig sålunda kunna visa att staten med kon-
trollen, d. v. s. skyddssystemet »tolererar lasten», »ord-
nar lasten» o. s. v. Det är en opassande ordlek, ett
misslyckadt bon-mot man här tillåtit sig; och straffet
för en dylik lek med en så lifsviktig fråga uteblir ej
heller för dem, som tillåta sig dylika afvikelser från
sanningen. Misstag och hån följa dessa öfvervinningar
tätt i spåren och den storartade verkan, dessa ädla

andar skulle utöfva, förklaras väsentligen af deras blinda strid mot verkligheten.

Ingenstädes har staten »legaliserat» otukten därför att den satt prostitutionen under kontroll. Uttrycket »legaliserad» använd på prostitutionen är en förmäten sofism, som ej finnes utanför fromleriets kretsar. Det är ett slagord, som i första ögonblicket *slår an* och väcker indignation, men som vid närmare eftersinnande befinnes vara en osann fras, som hos de mindre klar-synta anställer en farlig begreppsförvirring, för hvilken de »stilla i landena» dock äro ansvarige. Alltför sant säger en fransk författare öfver prostitutionen, Lecour, att de kvinnor, som protestera mot statens ingripande i prostitutionens ordnande, »hafva dygdens hela fin-känslighet men också dess hela okunnighet».

Men så behöfver det ej vara, och så *skall* det ej heller blifva i framtiden. Vi behöfva blott vänja oss vid att med ledning af erfarenheten och vetenskapen diskutera dessa frågor, för att kvinnans naturliga känsla och instinktlika blick för det rätta skall klart fatta sammanhanget i de problem, som synas dunkla och stridiga. Prostitutionsfrågan är ett af dessa enhetliga problem, som har tvenne sidor, en moralisk, hvilken det kvinliga elementet bäst kan bedöma och en fysisk, som det manliga elementet eller läkarevetenskapen måste analysera. Båda sidorna måste dock, därest vi vilja se en lycklig lösning af frågan, samtidigt beaktas. Här, som alltid i lifvets högre företeelser, måste harmoni och sammanslutning ega rum mellan det manliga och det kvinliga elementet.

Resultat.

Långt ifrån att på grund af missförstånd splittra våra krafter, måste vi därför förena oss i en samfärd verksamhet för att nå vårt mål: prostitutionens minskning och slutliga afskaffande. Dess *minskning* är möjlig att se förverkligad från den dag en allvarlig sträfvan egnas däråt. Låtom oss altså oförtrutet arbeta och vara öfvertygade om seger. Hvad åter prostitutionens eller besigtningens *afskaffande* beträffar kan ingen därom yttra något positivt utom, att det för tillfället är alldeles omöjligt att genomföra det.

Efter hvad ofvan blifvit anfördt torde med lätthet inses att hvad Federationen förnämligast har att göra är att söka bilda skyddshem, byråer och komitéer för bispringande af nödstälda och för utgifvande af lämpliga skrifter m. m. samt att sätta sig i förbindelse med läkare i allmänhet och med besigtningebyråerna i synnerhet. Från denna senare institution kan Federationen erhålla de bästa och pålitligaste underrättelser i fråga om de prostituerades antal, lefnadsvilkor, bo-

städer etc. och genom samråd med dess erfarne kommissarie och biträden fatta de mest praktiska beslut och uppgöra förbättringsplaner af såväl enskild som allmän natur.

Att Federationens bemödanden i vissa af här uppräknade fall äro högst aktningvärda och beaktansvärda äro läkarne de första att erkänna. I synnerhet har Federationen inlagt stor förtjänst genom sin kraftiga protest mot den osedliga litteraturen, som ofta genom en talangfull och pikant form medför stor fara för ungdomen.

Den såväl behöfliga anslutningen till läkareverksamheten och förbindelsen med besigtningbyrån däremot återstår. Det behöfves ej många ord för att klart framlägga nyttan däraf. Har besigtningbyrån redan kunnat, som ofvan blifvit visadt, uppnå ett så godt resultat, som hittils, utan biträde af en välgörande förening stiftadt för ett moraliskt ändamål, huru mycket mera och större verksamhet skall ej i samma riktning kunna utvecklas, om Federationen sätter sig i förbindelse därmed. Må Federationen gärna anse prostitutionen som ett ondt — det göra läkarne också; men må de anse den som ett tils vidare oundvikligt ondt. I annat fall dömer den skeft och riskerar att fördärfva människoslägtet, i stället för att förbättra detsamma, liksom ock att göra Federationens och läkarekårens medlemmar till fiender i stället för till samarbetande vänner.

Den store Paulus stödde sig på en rik världserfarenhet då han gaf det rådet: »Till att undfly boleti hafve hvar och en sin hustru och hvar och en sin man» (1 Korinth. 7) och kyrkofadern Augustinus har

yttrat en träffande sanning om prostitutionen: »Hvad är mera orent, oädel och skamligt än prostituerade, kopplare och annan pest af detta slag? Men ändock skulle *om de prostituerade borttoges samhället förstöras genom lustarnes makt.*» (Augustinus, De Ordine II 12).

Ingen erfaren människa kan annat än finna att dessa uttalanden äro sanna och att de ega alldeles samma giltighet, som för aderton och femton århundraden sedan, då de skrefvos.

Könsinstinkten kan endast i ytterst få fall genom viljan bringas till tystnad hos friska personer af båda könen, ehuru den hos kvinnan ej är så våldsam som hos mannen och hennes sedlighets- och anständighetskänsla i allmänhet är djupare, hvarigenom kvinnan lättare än mannen kan öfvervinna denna instinkts lockelser. Men då det tyvärr finnes många kvinnor, hos hvilka denna känsla genom uppfostran och yttre omständigheter försvagas torde äfven hos henne motståndskraften i samma mån försvagas, synnerligast där organisationen är kraftig, hvarför man ingalunda får antaga att *hvarje* kvinna, som egnat sig åt prostitutionen blifvit på ett mer eller mindre nedrigt sätt förförd och lockad, eller af nöden drifven till att underhålla otillåten könsförbindelse med män för att sedan öfvergå till de prostituerades leder. I många fall kan den prostituerade hafva sin egen lösaktighet att tacka för den förnedring, för hvilken hon senare blifvit utsatt.

Då nu våra samhällsförhållanden äro så disharmoniska och svårigheterna så betydliga för de flesta män att ingå verklig bekantskap med kvinnor och tvärtom, så att endast sällan tidiga äktenskap, grun-

dade på en sann och varaktig sympati kunna ingås, är det tydligt att en oerhörd proportion af hvarje lands innevånare måste under många år af deras kraftigaste ålder — somliga i hela sitt lif — ett dera lefva ett fullkomligt återhållsamt munklif eller ock stå i fria könsförhållanden till hvarandra. Som det emellertid kan anses vara bevisadt att könsbegäret är fullkomligt naturligt och ej kan kallas en synd, utom i de (visserligen talrika) fall då viljesvaghet tillåter vår *lägre natur beherska vår högre*, så är den absoluta återhållsamheten (kontinensen) omöjlig att såsom allmän regel genomföra och sannolikheten stor, att de flesta människor skola efter en viss ålder gifva könsbehovet tillfredsställelse inom eller utom äktenskapet.

Detta alt får emellertid icke anses såsom något försvar för prostitutionen, utan blott såsom en förklaring hvarför den finnes och hvarför den ej kan afskaffas under nuvarande förhållanden. Den är på intet sätt moraliskt berättigad, men den förhindrar ofta ett ännu större ondt: sjelfbefläckelsen. Prostitutionen är vidare ej alltid den absoluta motsatsen till äktenskapet, då äfven detta kan vara på *sitt* sätt osedligt och uppgjort som en annan affär eller ett köp, trots kyrkans välsignelse. Äktenskapet är därför ej alltid tecken på ett normalt och sedligt könsförhållande, fast det bör och kan vara det, och det är i detta hänseende som vi böra akta på äktenskapets alt allmännare avslutande och prostitutionens minskning samt slutliga afskaffande.

Som stöd för den så viktiga frågan om äktenskapets betydelse gentemot prostitutionen vill jag här meddela några slående siffror:

Mauriac har i sin »Diminution des maladies vénériennes» visat, att den veneriska smittan minskats betydligt efter kriget 1870—1871. Under $3\frac{1}{2}$ år före kriget hade mer än 92,000 personer sökt hjälp vid Hôpital du Midi; men efter kriget ($1\frac{1}{2}$ år frånräknadt) omkring 71,000, hvilket utvisar att antalet af veneriska sjuka minskats med 6,000 i medeltal för hvarje år, eller med ungefär 23 % af hvad det förut varit. Invånareantalet i Paris var emellertid, trots krigets förluster, ungefär lika stort under de ifrågavarande åren före och efter kriget, hvarför minskningen i de veneriska sjukdomarnes antal ej kan tillskrivas någon minskning i befolkningssiffran. Inskränkning i alla arter af njutningar, prostitutionen inberäknad, har utan tvifvel verkat mycket för nedsättandet af de veneriska sjukdomarnes antal, men anses omöjligen ensamt hafva kunnat minska den i så betydliga proportioner, som ifrågavarande.

Som en alldeles otvetydig orsak till en stor del af minskningen framstår nämligen det betydligt ökade antalet af äktenskap efter kriget. Under åren 1865—1869 uppgick medeltalet af i Paris ingångna äktenskap årligen till 17,803; hvaremot under åren 1872—1874 antalet i medeltal uppgick till 19,906, d. v. s. 2,103 äktenskap mer om året än förut. Att detta förhållande varit af en utomordentlig betydelse för sedligheten och inskränkt prostitutionen och följaktligen äfven smittan torde ligga för öppen dag.

Länge torde det väl dröja, innan mänskligheten hunnit så långt i utveckling att man kan se förverkligadt detta föresatta mål, eller att det äktenskapliga könsumgänget är det enda. De naturliga drifterna

kunna ej dödas under tiden. Därför fortsätter prostitutionen orubbligt sin tillvaro. I annat fall skulle också samhället ödeläggas af könsinstinktens otillfredsställda begär och de hederliga hemmens döttrar ingen dag gå säkra att ej kränkas i sin dygd.

Flertalet af Federationens medlemmar kunna emellertid ej se saken sålunda. För icke länge sedan citerades till exempel följande klagorop af Comtesse de Gasparin:

»Vi ropa håll åt turken därför att han anställer razzier bland slafvarna för att befolka sina harem. Men *vi* bildade, *vi* kristna, vi tolerera, vi upprätthålla, vi *beskydda* razzierna bland folkets döttrar, deras försäljning och köpande för att förse våra lagliga harem!»

Den ädla meningen med dessa ord missförstår helt visst ingen; men den utomordentliga skefheten i jämförelsen undgår heller visst ingen, som om livvets företeelser eger tillräcklig erfarenhet och vetenskapliga studier.

Huru oriktigt de döma, som endast i förförelse och syndiga begär se de egentliga orsakerna till prostitutionen torde af det föregående tillräckligt framgå. Det torde ock vara klart — åtminstone för dem, som vilja se förhållandena, *sådana de äro* — att prostitutionen inrättat sig själf och att dess verkliga orsaker äro: äktenskapshinder, könsdrift hos båda könen, bristande bildning, arbetslöshet och nöd.

I det sanna äktenskapet ligger gätans hela lösning. Mänskligheten har intet annat val än det mellan prostitutionen, d. v. s. det köpta könsumgänget å ena sidan och äktenskapet, d. v. s. den fullständiga kärleken å den andra. Kärleken är livvets grund,

kärleksbudet dess första lag. Med dess frågor sammanhånga alla tillvarons problem och utan dess sanna lösning skall disharmoni och olycka aldrig upphöra att plåga sinnen.

Må vi genom vårt arbete i någon mån förbereda prostitutionens slutliga afskaffande, ehuru en mera upplyst, renad och förädlad mänsklighet är ett vilkor för detta måls förverkligande.

Låtom oss därför rigta blicken framåt och ständigt hafva för ögonen:

*Mänsklighetens befrielse från förnedringen,
Mänsklighetens förädling genom äktenskapet.*

INNEHÅLL.

	Sid.
Företal	3
Den äktenskapliga kärleken	7
Moralen och könslifvet	18
Äktenskapet och pauperismen	30
Prostitutionen och dess inskränkande:	
Om prostitutionen i allmänhet.....	51
Federationen, dess mål och verksamhet ...	60
Prostitutionsförhållanden i Stockholm	91
Resultat	101

I Bokhandeln finnas att tillgå följande arbeten af

D:r ANTON NYSTRÖM:

- Om Foten och den riktiga formen på skodon. 1867. 50 öre.
- Om Fysiologiska kläder. 1873. 50 öre.
- Om Cretinism och Idioti. 1868. 1 kr.
- Om sinnesrubbning och människans förmåga att motverka detta sjukdomstillstånd. 1878. 1 kr. 25 öre.
- Hudåkommorna. 1870. 75 öre.
- Smittkopporna. 1874. 75 öre.
- Medlen mot smittkopporna. 1874. 1 kr.
- Den gamla tiden inför den nya, positivistiska dialoger: 1. Teologien och Positivismen. 2. Metafytiken och Positivismen. 1875. 1 kr.
- Positivismen. En systematisk framställning af denna lära, jemte en biografi öfver dess grundläggare Auguste Comte. 1879. 6 kr.
- Positivistisk Andaktsbok. 1875. 50 öre.
- Gyldene Ord ur mensklighetens allmänna religion. 2:a uppl. 1881. 25 öre.
- Samhälliga Tidsfrågor, en följd af folkskrifter, afsedda att sprida frisinnade åsigtter och att på ett humant, rättvist och vetenskapligt sätt behandla vår tids viktigare samhällsfrågor. 1879—1881. 20 öre h.
- 1:a h. Kapitalets och Arbetets problem; 2:a h. Arbetarnes deltagande i vår tids kultur; 3:e h. Den allmänna rösträtten; 4:e h. Arbetareinstitut som medel för upplysning och sedlighet; 5:e h. Om läseri och sinnesrubbning; 6:e h. Särskiljande af kyrka och stat; 7:e h. Den offentliga kandidaturen; II. följd. 1:a h. Om parlamentarismen; 2:a h. Positivismens politiska nutids-program.
- Svensk Positivistisk Kalender. 1881. 50 öre.
- Den Kristna kyrkans och kyrkolärans utveckling under de sju första århundradena e. K. 1882. 1 kr.

Det Historiska studiet: 1. Det historiska studiets nytta och betydelse; **2.** Historien betraktad såsom vetenskap. 1882. 60 öre.

Rätt och orätt, eller striden om arbetareinstitutet. 1882. 1 kr. 50 öre.

Leon Gambetta och personlighetens betydelse i politiken. 1883. 40 öre.

Brännande frågor. I. De fyra statsmakterna: Regeringen, Riksdagen, Tidningspressen och Folkviljan; Fosterlandskärlek och nationalförsvar; Arbetarerörelsen. 1883—84. 50 öre.

A. Comte. Den Positive anden. Öfvers. af A. Nyström. 1875. 1 kr. 50 öre.

A. Comte. Positivistisk Kalender. Öfvers. af A. Nyström. 1875. 50 öre.

A. Comte. Religionens väsende och Mensklighetsbegreppet. Öfvers. af L. N. 25 öre.

Dansk nationalekonomisk Tidskrift (11:e h. 1881) yttrar om ofvanstående arbete om **Positivismen**: »Man läser denna bok med respekt för det allvar, den kärlek och den förmåga, hvarmed fakta här äro framställda. Den hvilar på ett grundligt studium af Comtes lära; framställningen är klar och åskådlig, i kapitlet om vetenskapernas klassifikation är en om stora kunskaper vittnande hänsyn tagen till de framsteg vetenskaperna gjort sedan Comtes dagar. De frön till Positivismens andra fas, som finnas i den första, äro på ett förträffligt vis framhållna, en organisk helhetsbild har blifvit framställd, och Nyström har rätt deruti, att det ej finnes en sådan motsats mellan Comtes första och andra fas, att Positivismens venster har skäl att i den sista blott se en sinnesförvirrad mans utgjutelser. Det var utan tvifvel något annat; en allvarlig andes behof af ett religiöst element, en positiv andes protest mot tidens egoism och en kritik, som blott upplöser utan att sätta något i stället.»

AUGUST STRINDBERG: **Svenska Öden och Äfventyr.**

Berättelser från alla tidehvarf.

Hittills utkomna 12 häften à 50 öre.

Innehåll: Odlad frukt. — En ovälkommen. — Högre ändamål. — Beskyddare.
— På godt och ondt. — Utveckling. — Paul och Per. — Nya Vapen. —
En triumf. — En begrafning. — Herr Bengts hustru. — De lycksaliges ö.

DET NYA RIKET.

Satiriska skildringar

från attentatens och jubelfesternas tidehvarf.

Andra upplagan. Pris: 2 Kronor 50 öre.

Innehåll: Illusionernas dagar. — Svenska folket. — De nyadliga. — Våra entreprenörer. — Våra idealister. — Moses. — Om den offentliga lögnen. — Kanoniseringar och festtal. — Claris majorum exemplis eller ärftlighet utan moral. — En nationel bildningsanstalt. — Så går det till.

Herr Bengts hustru.

Skådespel i fem akter.

Pris: 1 Krona 75 öre.

FRIA TANKAR.

FÖREDRAG OCH AFHANDLINGAR

AF

ROBERT INGERSOLL.

Öfversättning af EDVARD FREDIN.

Andra upplagan.

Pris: 2 Kronor 50 öre.

Ny följd af "Fria Tankar" utkommer till hösten 1885.

Hos **Looström & Komp.**, Basaren å Norrbro i
Stockholm, och öfriga Bokhandlare finnes att tillgå:

PARIS

UNDER DEN 3:dje REPUBLIKEN.

STUDIER OCH BILDER

af

MAX NORDAU.

FÖRFATTARE TILL »KONVENTIONELLA NUTIDSLÜGNER».

Bemyndigad öfversättning af Erik Thyselius.

Arbetet utkommer i 4 häften å 1,25.

Häftet innehåller: Staden och dess innevånare. — Ett försvunnet kvarter. —
Paris i morgonrock. — Faubourg St Germain. — Quartier Latin. —
Belleville. — Champs Elysées. — Palais Royal. — Napoleons graf. —
Hôtel Drouot. — Kafeerna. — Klubbarne.

Kraft och Materie.

POPULÄRA FRAMSTÄLLNINGAR

af

Doktor LUDV. BÜCHNER.

Öfversättning.

3 kr. 50 öre.

Pris: 1 kr. 25 öre.

C. v. B.
d. 24. April 1885.